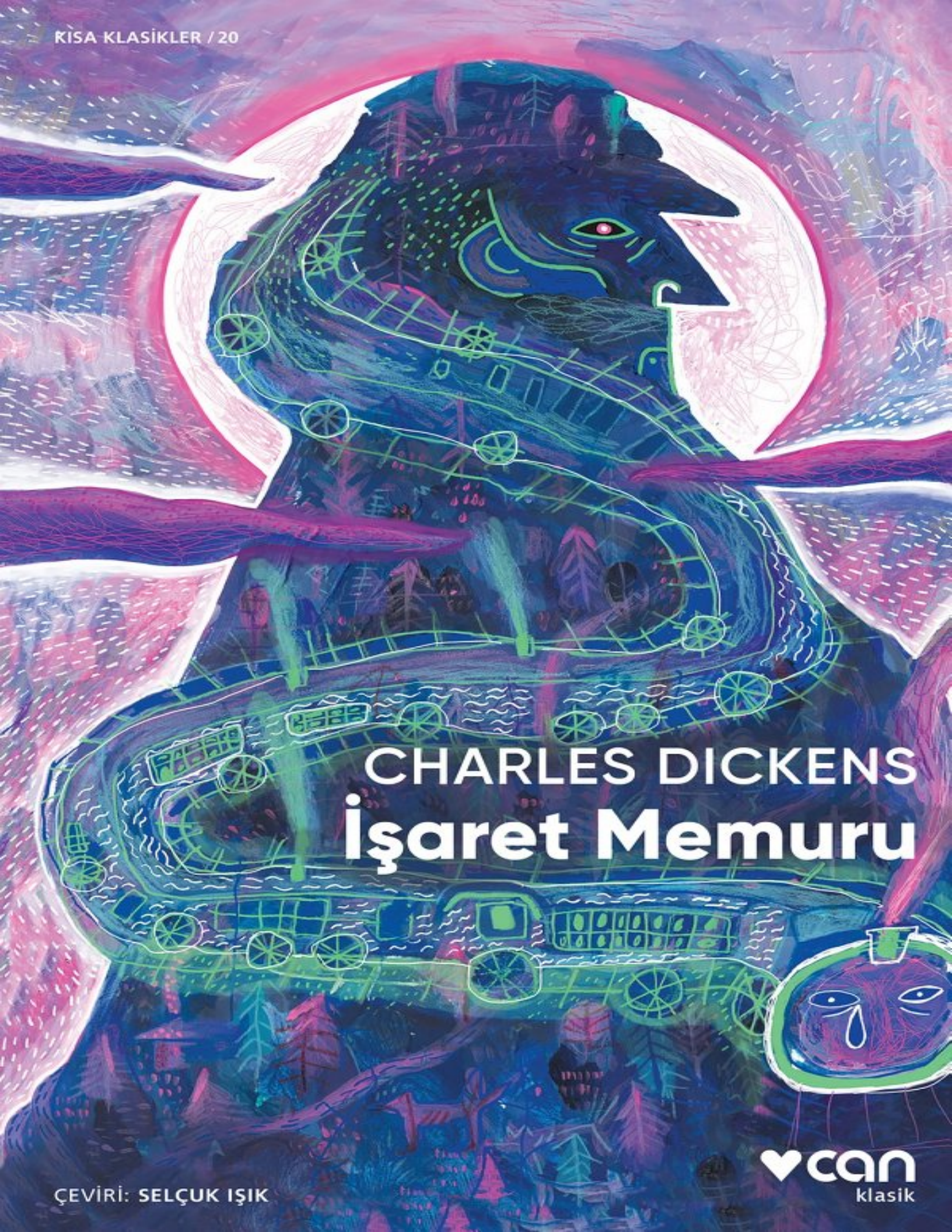
KİSA KLASİKLER / 20

CHARLES DICKENS

İşaret Memuru

ÇEVİRİ: SELÇUK IŞIK

can klasik

*****

CHARLES DICKENS

İŞARET MEMURU

*****

Can Klasik

İşaret Memuru, Charles Dickens

İngilizce aslından çeviren: Selçuk Işık
The Trial For Murder:
İlk Basım: *All the Year Round*, 1865
Signal Man
İlk basım: *All the Year Round*, 1866
To Be Read At The Dusk
İlk baskı: *Heath's Keepsake*,1852
Bu çeviride kaynak alınan basım: Chapman & Hall, 1894, 1905
© 2020, Can Sanat Yayınları A.Ş.
Tüm hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının

yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

1. basım Temmuz 2020, İstanbul

Dizi editörü: Ayça Sezen
Editör: Şirin Etik

Düzelti: Mert Tokur

Mizanpaj: Emin Petek

Sanat yönetmeni: Utku Lomlu / Lom Creative (www.lom.com.tr)
Kapak illüstrasyonu: Sevda Kaçtı

E-kitap: ISBN 978-975-07-4607-9

CAN SANAT YAYINLARI
YAPIM VE DAĞITIM TİCARET VE SANAYİ A.Ş.
Hayriye Caddesi No: 2, 34430 Galatasaray, İstanbul
Telefon: (0212) 252 56 75 / 252 59 88 / 252 59 89 Faks: (0212) 252 72 33
canyayinlari.com
yayinevi@canyayinlari.com
Sertifika No: 43514

*****

CHARLES DICKENS

İŞARET MEMURU

ÖYKÜ

İngilizce aslından çeviren

Selçuk Işık

can

*****

Charles Dickens'ın Can Yayınları'ndaki diğer kitapları:

Büyük Umutlar, 1983
Oliver Twist, 2007
İki Şehrin Hikâyesi, 2011

*****

CHARLES DICKENS, 1812'de İngiltere'nin Portsmouth kentinde doğdu. Babası hapse düşünce okuldan ayrılıp bir fabrikada çalışmak zorunda kaldı. Bu dönemde işçi sınıfının yaşamını ve sıkıntılarını yakından tanıma fırsatı buldu. Babası dönünce eğitimini tamamladı. Önce bir avukatla, sonra liberal bir gazetede çalıştı. *Mister Pickwick'in Serüvenleri* (1837) adlı ilk romanı çok tutuldu. Ardından gelen *Oliver Twist* önce yayın yönetmenliğini üstlendiği bir dergide tefrika edildi. Bunu *Nicholas Nickleby, Antikacı Dükkânı* ve *Martin Chuzzlewit* izledi. *Bir Noel Şarkısı* (1843) olağanüstü bir başarı elde etti. *Dombey and Son,* Dickens'ın romancılığında bir dönüm noktası oldu. *David Copperfield*'da, toplumsal sorunlardan çok kendi deneyimlerine ağırlık veren Dickens, *İki Şehrin Hikâyesi* ve *Büyük Umutlar*'la zirveye çıktı. Dickens'ın yapıtları, gerçekçi biçemin, düzyazı ustalığının, mizahi bir dehanın ve benzersiz edebî karakterlerin en önemli örnekleri olarak değerlendirildi. Dickens, 1870'te Chatham yakınlarında Gad's Hill'deki kır evinde öldü.

SELÇUK IŞIK, Marmara Üniversitesi İngilizce İşletme Bölümü'nden mezun oldu. İngiliz komünist tarihçi Ernie Trory'nin İkinci Dünya Savaşı sonrasında Almanya'nın doğu bölümünde sosyalizmin kurulmasını ele aldığı, Yazılama Yayınevi'nden basılan *Almanya'da Sosyalizm* adlı kitabı çevirdi. 2014'ten bu yana, *soL Haber Portalı*'na düzenli olarak çevirmenlik yapmaktadır.

*****

İÇİNDEKİLER

İşaret Memuru
Günbatımına Karşı
Cinayet Davası

*****

İŞARET MEMURU

“Hey sen! Aşağıdaki!”

Onu böyle çağıran bir ses işittiğinde, elindeki bayrağın kısa sopasını kavramış, kulübesinin eşiğinde dikiliyordu. Ayakta durduğu yerin konumuna bakan biri, sesin nereden geldiği konusunda adamın en ufak bir şüphe duyacağına ihtimal vermezdi; oysa kafasını neredeyse baş hizasından, kendisine seslendiğim tepeye doğru kaldırıp bakmak yerine öbür tarafa dönüp tren hattının aşağısına çevirdi gözlerini. Tavrında, ömrüm boyunca akıl sır erdiremeyeceğim, dikkate şayan bir şeyler vardı. Tek bildiğim, kızıl bir günbatımının parıltısına gömülmüşken, başını bana çevirmeden evvel elini gözlerine siper edip tepesinde dikilen bendenizin devasa görüntüsü karşısında, aşağıda, derin bir çukurda ufalıp karanlığa gömülmüş gibi duran bu adamın tavrının dikkatimi cezbedecek kadar tuhaf olduğuydu.

“Hey sen! Aşağıdaki!”

Gözünü tren hattından tekrar bu yana çevirip kafasını kaldırdığında, hemen yukarısında beni gördü.

“Sizinle konuşmak için aşağıya inebileceğim bir yol var mı?”

Cevap vermeden yüzüme baktı; bense yersiz sorumu yineleyip üstüne varmaktan kaçınarak aşağıya bakmayı sürdürdüm. Derken havada ve toprakta ansızın baş gösteren ne idüğü belirsiz bir titreşim hızla şiddetli bir sarsıntıya, sonra da beni aşağı çekecekmiş gibi hissettiren, üstüme üstüme gelerek gerisingeri sıçratan bir hücuma dönüştü. Geçip giden trenden bulunduğum yere kadar yükselen duman, önümde uzanan manzarayı şöyle bir sıyırıp uzaklaşırken tekrar aşağıya baktım ve trenin geçişi esnasında gösterdiği bayrağı toplayıp sardığını gördüm.

Sorumu yineledim. Gözünü ayırmadan bana bakıyormuş gibi göründüğü kısa bir duraksamanın ardından, sopasına sarılmış bayrağıyla bulunduğum yere yaklaşık iki-üç metre mesafedeki bir noktayı işaret etti. “Pekâlâ,” dedim ve işaret ettiği yere doğru yöneldim. Oraya varıp sağa sola bakındığımda, tepenin yamacına açılan gedikle oluşmuş, dolambaçlı, engebeli, taşlık bir yol buldum ve aşağıya uzanan bu yolu takip ettim.

Yol derin geçit boyunca iniyordu ve fevkalade sarptı. Geçit, nemli bir kayanın oyulmasıyla inşa edildiğinden aşağı inildikçe yol daha da ıslak daha da çamurumsu bir hal alıyordu. Bu yüzden adamın gösterdiği yolu, içimde garip bir isteksizlik ve mecburiyet hissi uyandırmaya yetecek kadar uzun buldum.

Dolambaçlı yoldan, onu yeniden görecek kadar aşağıya indiğimde trenin az önce geçtiği yerde, rayların arasında dikiliyordu. Benim ortaya çıkmamı bekler gibiydi. Sol eli çenesindeydi, sol dirseğini sağ eline yaslamıştı ve kolu, göğsüne çapraz uzanıyordu. Öyle bekleyiş içinde ve ihtiyatlı bir hali vardı ki bir an şaşkınlıkla duraksadım.

Tekrar aşağı inmeye koyuldum ve rayların üzerinde adımlarımı hızlandırıp ona yaklaştığımda kara sakallı, soluk benizli, hayli kalın kaşlı, esmer bir adam olduğunu fark ettim. Görev yeri hayatımda gördüğüm en kasvetli, en iç karartıcı yerdi. Her yanı, tüm manzarayı kapatarak bir parça gökyüzünden başka bir şey bırakmayan, rutubet içinde, kertikli duvarlarla çevriliydi: Bir yanda kıvrılarak devam eden muazzam zindanın görüntüsü vardı; diğer yandaysa devasa mimarisiyle haşin, bunaltıcı ve ürpertici bir hava veren, karanlık bir tünelin kasvetli ağzında, ondan daha da kasvetli bir kırmızı ışıkla görüntü bir anda son buluyordu. Yok denecek kadar az bir gün ışığı kendine yol açıp tünelin ağzından içeri giriyordu, tünelde bu yüzden topraksı, bayıcı bir koku vardı; üstelik tünelden içeri hücum eden buz gibi rüzgârın soğuğu yüzüme öyle bir çarpıyordu ki kendimi doğal yaşamı terk etmiş gibi hissediyordum.

Neredeyse dokunacak kadar yakınına geldiğimde, yerinde hareketsiz durduğunu fark ettim. Gözlerini gözlerimden ayırmadan, bir adım geri çekilip elini kaldırdı.

Burası pek ıssız bir görev yeriydi (böyle dedim) ve yukarıdan baktığımda dikkatimi çekmişti. Sanırım buraya nadiren misafir geliyordur ve umarım

nahoş karşılanmıyordur. Yoksa karşılanıyor mudur? Bana bakınca, ömrü boyunca dar sınırlara hapsolmuş ve nihayet zincirlerinden kurtulup boyundan büyük işlere heves etmiş birini görüyordu. Ben de böyle bir amaç için onunla konuşuyordum; gelin görün ki bunu yaparken kullandığım ifadelerden emin değildim. Zira onunla herhangi bir diyaloga girişmenin beni mutlu etmemesi bir yana, bu adamda cesaretimi kıran bir şeyler vardı.

Tünelin ağzının yakınındaki kırmızı ışığa son derece meraklı bir bakış attı ve orada bir şey kaybolmuş gibi etrafına iyice bakındıktan sonra bana döndü.

Şu ışık da onun sorumluluğunda mıydı? Yoksa yanılıyor muydum?

Beni kısık bir sesle yanıtladı: “Öyle olduğunu bilmiyor musunuz?”

Kasvetli yüzüne, donuk bakışlarına dikkatle baktığımda, onun bir insan değil de hayalet olduğuna ilişkin korkunç bir düşünce aldı beni. Akıl sağlığı yerinde mi acaba, diye kafa patlatmaya başladım o andan itibaren.

Bu kez geri adım atma sırası bana gelmişti. Gelgelelim tam o esnada, gözlerinin içinde benden duyduğu korkuyu gördüm. Böylece, o ürpertici düşünce uçup gitti.

Yüzüme bir gülümseme yerleştirmeye çalışarak, “Sanki benden ürkmüş gibi bakıyorsunuz,” dedim.

Döndü ve, “Sizi daha önce bir yerde görmüş olabilir miyim acaba?” diye karşılık verdi.

“Nerede?”

Az önce baktığı kırmızı ışığı işaret etti.

“Orada mı?” dedim.

Gözlerini benden ayırmadan (sessiz sedasız), “Evet,” diye cevapladı.

“Aziz dostum, orada ne işim olur benim? Hiçbir suretle orada bulunmadım, bundan emin olabilirsiniz.”

“Sanırım olabilirim,” diye söze girdi. “Hatta emin sayılırım.”

Hali tavrı benimki gibi normale döndü. Sözlerime hevesle ve iyi seçilmiş sözcüklerle yanıt veriyordu. Burada yapacak çok fazla işi var mıydı? Evet; yani yeterince sorumluluğu vardı ama ondan asıl beklenen titizlik ve özendi, el emeğinin işindeki payı yok denecek kadar azdı. İşaret bayrağını indirip kaldırmak, ışıkları ayarlamak, arada bir demir kolu çevirmek... Bedenen yaptığı iş sadece bunlardan ibaretti işte. Bana çok uzun gelen,

yalnız geçirdiği saatlerle ilgili ise, hayat rutininin ister istemez buna evrildiğini ve bu duruma zamanla alıştığını söyleyebildi. Bu çukurda kendi kendine yeni bir dil öğrenmişti; sırf gözlem yordamıyla, bir şeyin telaffuzuna ilişkin inceliksiz fikirler oluşturmaya öğrenmek denebilirse tabii. Kesirli ve ondalık sayılara da el atmış, biraz da cebirle uğraşmıştı ama gelin görün ki çocukluğundan bu yana sayılarla arası hiç iyi olmamıştı. Görev başındayken şu geçidin rutubetli havasını solumak zorunda mıydı? Şu yüksek duvarları aşıp gün ışığına çıkamaz mıydı? Eh, bu da zamana ve koşullara göre değişiyordu. Yeri geldiğinde, tıpkı günün ve gecenin belli saatlerinde olduğu gibi, tren hattına daha az bağlı oluyordu. Açık havalarda bu çukurun karanlığından çıkmak için fırsat kollasa da her an elektrikli zille çağrılma ihtimali ve kulağının, iki misli tedirginlikle bu alette olması nedeniyle rahat bir nefes alamıyordu.

İçinde bir ısıtıcı, üzerinde birtakım kayıtlar tutmak zorunda olduğu resmî bir defter bulunan bir masa, kadranı, minesi ve iğneleriyle bir telgraf aleti ve daha önce sözünü ettiği küçük zilin yer aldığı kulübesine götürdü beni. Beni mazur göreceğini düşünerek iyi, –hatta iyi ne kelime– bu istasyon için belki de fazla eğitimli biri olduğunu söylediğimde (umarım bunu onu incitmeden söyleyebilmişimdir), insan yığınları arasında böylesi uyuşmazlık örneklerinin pek de az rastlanır bir şey olmadığını ileri sürdü. Islahevlerinde, kolluk kuvvetlerinde, hatta ve hatta inanmayacaksınız ama insanların son çare olarak tercih ettikleri orduda bile böyle şeyler olduğunu duymuştu; bu durumun demiryolu çalışanları için de üç aşağı beş yukarı geçerli olduğundan emindi. Gençliğinde (her ne kadar şu kulübede, karşımda oturan kişinin bir zamanlar genç olduğuna inanmak benim için güç olsa da) derslere katılan bir doğa felsefesi öğrencisiymiş; gelin görün ki çocukluk edip eline geçen fırsatları tepmiş, dibe vurmuş ve düştüğü çukurdan bir daha da ayağa kalkamamış. Bundan pek de şikâyet etmiyordu hani. Kendi düşen ağlamazdı. Artık her şey için çok geçti.

Bu satırlara sıkıştırdığım her şeyi, benimle ateş arasında gidip gelen vakur, esrarlı bakışlar ve sessiz bir edayla anlattı. Durup durup bilhassa gençliğiyle ilgili bir şeyler anlatırken araya “efendim” sözcüğü serpiştiriyordu. Onun sandığım gibi biri olmadığını anlamam için yalvarırcasına bir hali vardı. Konuşması birkaç kez küçük zilin çalışıyla

kesildi ve mesajları okuyup yanıtlaması gerekti. Bir kez de kapıdan çıktı ve geçen trene bayrak göstererek makinistle hoşbeş etmek durumunda kaldı. Görevini yerine getirirken dikkatimi çeken şey son derece titiz ve ihtiyatlı oluşuydu. Bir solukta sohbeti kesiyor, işini halledene kadar ağzından çıt çıkmıyordu.

Sözün kısası, onun bu görev için istihdam edilebilecek en sağlam kişi olduğunu belirtmek zorundayım; zira benimle konuştuğu esnada iki kez muhabbeti kesip beti benzi atmış yüzünü o sırada ÇALMAYAN küçük zile çevirdi, (dışarının sağlıksız, rutubetli havası içeri girmesin diye kapalı tutulan) kulübenin kapısını araladı ve gözlerini tünelin ağzındaki kırmızı ışığa dikti. Her iki seferde de daha önce fark ettiğim halde tarif edemediğim esrarengiz bir havaya bürünmüş, ateşin başına geri döndüğünde birbirimize bir parça yabancılaşmıştık.

Gitmek için ayağa kalktığımda, “Beni, halinden hoşnut bir adamla tanıştığıma inandırmanıza az kaldı,” dedim.

(Bunu onu konuşturmak için söylediğimi korkarım ki itiraf etmek zorundayım.)

“Sanırım bir zamanlar öyleydim,” diye karşılık verdi, en baştaki o alçak sesiyle, “ama şimdi sıkıntılıyım efendim, sıkıntılıyım.”

Yapabilseydi ağzından çıkan sözcükleri gerisingeri toplayacaktı. Gelgelelim laf ağızdan çıkmıştı bir kere ve ben elimi çabuk tutup onları havada yakalamıştım.

“Canınızı sıkan şey nedir söylesenize?”

“Açıklaması çok güç efendim. Bundan bahsetmek çok ama çok güç. Şayet bir kez daha misafir olursanız anlatmaya çalışırım.”

“Size tekrar misafir olmayı canıgönülden isterim. Ne zaman geleyim?”

“Sabah paydos ediyorum, yarın akşam onda burada olabilirim efendim.”

“Saat on birde gelirim o halde.”

Bana teşekkür edip kapıya kadar eşlik etti. O tuhaf, alçak sesiyle, “Yolunuzu bulana kadar size ışık tutacağım efendim,” dedi. “Yolu bulduğunuzda seslenmeyin! Tepeye vardığınızda da seslenmeyin!”

Hali tavrı başımda daha soğuk rüzgârların esmesine neden olsa da, “Pekâlâ,” demekten başka bir şey gelmedi elimden.

“Yarın gece aşağı indiğinizde de seslenmeyin! Vedalaşmadan önce bir

şey sormama izin verin. Sizi bu gece, ‘Hey! Aşağıdaki!’ diye bağırmaya iten şey neydi?”

“Tanrı bilir,” dedim. “O anlama gelen bir şeyler çıktı ağzımdan...”

“O anlama gelen bir şeyler değildi efendim. Kelimesi kelimesine bunlar çıktı ağzınızdan. Adım gibi eminim.”

“Tamam, kabul ediyorum söylediğimi. Öyle dedim kuşkusuz çünkü aşağı baktığımda sizi gördüm.”

“Başka bir nedeni yok mu yani?”

“Başka ne gibi bir nedeni olabilir ki?”

“Bu kelimelerin size doğaüstü bir yolla iletildiğine dair bir hisse kapılmadınız mı hiç?”

“Yoo.”

İyi geceler diledi ve ışığını yukarı kaldırdı. Tren hattı boyunca (arkamdan tren geliyormuş gibi tatsız bir hisle), rayların kenarından yürüyerek yola ulaştım. Yukarı tırmanmak aşağı inmekten daha kolaydı ve hiçbir tehlikeyle karşılaşmadan konakladığım otele geri döndüm.

Ertesi gece tam kararlaştırdığımız saatte, çanlar saat on biri vururken dolambaçlı yola ilk adımımı atmıştım. Beyaz ışığı elinde, aşağıda beni bekliyordu. “Bakın size seslenmedim,” dedim birbirimize yaklaştığımızda. “Şimdi konuşabilir miyim?”

“Hayhay efendim.”

“İyi geceler öyleyse, verin elinizi sıkayım.”

“İyi geceler efendim, tabii.” El sıkıştıktan sonra yan yana kulübesine yürüdük, içeri girip kapıyı kapattık ve ateşin başına oturduk.

Oturur oturmaz öne eğildi ve neredeyse fısıldar gibi, “Kafamı toparladım efendim,” diye söze başladı. “Canımı sıkan şeyin ne olduğunu ikinci kez sormak zorunda kalmayacaksınız. Dün gece sizi başka birine benzettim. Canımı sıkan şey bu.”

“Bu yanılgı mı?

“Hayır. Sizi benzettiğim kişi.”

“Kim bu?”

“Tanımıyorum.”

“Bana mı benziyor?”

“Bilmem. Yüzünü hiç görmedim. Sol koluyla yüzünü kapatmıştı, sağ

kolunu ise hızla sallıyordu. İşte böyle.”

Gözlerimle hareketlerini takip ettim. Olanca gayret ve hararetle, “Tanrı aşkına, yoldan çekil!” anlamına gelen bir kol hareketiydi bu.

“Mehtaplı bir geceydi,” diye söze başladı adam. “Burada oturuyordum. Derken bir bağırtı işittim: ‘Hey! Aşağıdaki!’ Yerimden fırladım ve kafamı şu kapıdan uzatınca, bu şahısın tünelin ağzındaki kırmızı ışığın orada dikildiğini ve kolunu az önce size gösterdiğim gibi salladığını gördüm. Bağırmaktan sesi kısılmış gibiydi ve, ‘Dikkat et! Dikkat et!’ diye haykırıyordu. Sonra yine o ses, ‘Hey! Aşağıdaki! Dikkat et!’ dedi. Lambamı kaptığım gibi kırmızı ışığını yaktım ve siluete doğru koşmaya başladım. Bir yandan da, ‘Sorun ne? Ne oldu? Nerede?’ diye bağırıyordum. Tünelin karanlık ağzının hemen dışında duruyordu. O kadar yaklaşmama rağmen neden hâlâ elbisesinin koluyla gözlerini kapadığına bir anlam veremedim. Doğruca yanına koştum ve yüzünü kapadığı kolu çekmek için elimi uzattığımda yok oldu.”

“Tünele mi girdi acaba?” dedim.

“Hayır. Tünelin içinde neredeyse beş yüz metre koştum. Sonra durup lambamı başımın üzerine kaldırdığımda, mesafeyi ölçen şekiller ve duvarlardan sızıp kemer boyunca süzülen ıslak lekelerle baş başa kaldım. Bu kez daha hızlı koşmaya başladım (zira burası bende ölümcül bir nefret uyandırıyordu) ve kendi kırmızı ışığımla şu malum kırmızı ışığın etrafını kolaçan ettim, sonra demir merdivenleri kullanarak ışığın üst tarafındaki sahanlığa çıkıp indim ve gerisingeri buraya koştum. Her iki yöne de telgraf çektim. ‘Alarm verildi. Yolunda olmayan bir şeyler mi var?’ diye sordum. İkisinden de, ‘Her şey yolunda,’ yanıtı aldım.”

Omurgamda gezinen buz kesmiş bir parmağın ağır dokunuşlarına karşı koymaya çalışarak, bu siluetin hassas göz sinirlerindeki olası bir rahatsızlıktan kaynaklanan bir tür göz aldatmacası olması gerektiğini; bu hastalıktan mustarip bazılarının hastalığının bilincinde olduğunu ve hatta kendi üzerlerinde yaptıkları deneylerle bunu ispatladıklarını anlattım. “Hayalî çığlığa gelince,” dedim, “şu tuhaf vadide alçak sesle konuşmamızı fırsat bilip rüzgâra ve rüzgârın telgraf tellerine çarparken çıkardığı yabanıl arp sesine bir an kulak verin, ne dediğimi anlarsınız.”

“Hepsi iyi hoş ama,” diye karşılık verdi tam da oturup kulak kesildiğimiz

sırada, burada yapayalnız ve etrafı seyrederek geçirdiği upuzun kış geceleri rüzgârın ve telgraf tellerinin sesini ayırt etmeye yetmeliydi. Hem daha sözünü bitirmemişti ki.

Ondan özür diledim, koluma dokunarak usulca devam etti:

“Beliriş’inin ardından altı saat geçmişti ki tren hattında o unutulmaz kaza yaşandı. On saat içerisinde ölüler ve yaralılar tam da o siluetin tünelde ayakta dikildiği noktaya getirildi.”

Tüm bedenimi tatsız bir ürperti sarmış olsa da belli etmemek için elimden geleni yaptım. İnsanın aklını esir alacak kadar tuhaf bir tesadüf olduğu inkâr edilemez, diyerek söze girdim. Ne var ki tuhaf tesadüf denen şey ikide bir gerçekleşmeliydi ve böyle bir meselede bunun göz ardı edilmemesi gerekirdi. Yine de şunu da itiraf etmeliyim ki, diye ekledim (çünkü beni topa tutacağını sezmiştim) aklı başında insanlar yaşadıkları sıradan olayları değerlendirirken tesadüfleri yeterince hesaba katmıyorlar.

Sözünü kesmememi rica etti tekrar.

Ben de sözüme sadık kalmadığım için yeniden affına sığındım.

Elini kolumun üstüne koyup çukura kaçmış gözleriyle omzunun üstünden bana bakarak, “Bu olay yaşanalı bir yıl oluyor,” dedi. “Aradan altı ya da yedi ay geçmişti, yaşadığım şaşkınlığı ve şoku anca atlatmıştım, ta ki bir sabah gün ağarırken kapının eşiğinde dikildiğim sırada, kırmızı ışığa bakar bakmaz hayaleti tekrar görene kadar.” Gözlerini benden ayırmadan öylece durdu.

“Çığlık attı mı?”

“Hayır. Sessizdi.”

“Kolunu sallıyor muydu?”

“Hayır. İki eliyle yüzünü kapamış, ışık direğine yaslanmıştı. İşte böyle.”

Bir kez daha hareketlerini izledim. Yas tutar gibi bir hali vardı. Bu duruş bana mezarların üstünde gördüğüm taş figürleri anımsattı.

“Yanına gittiniz mi?”

Hem düşüncelerimi toparlayabilmek adına hem de düşüp bayılacak gibi olduğumdan içeri girip oturdum. Kapıya tekrar çıktığımda gün ağarmış, hayalet gitmişti.

“Peki, bunun ardından başka bir şey yaşanmadı mı?”

Bir yandan dehşet içinde başını sallarken, diğer yandan işaretparmağıyla

iki ya da üç kez koluma dokundu:

“Malum gün, tren tünelden çıkarken benim tarafımdaki vagonlardan birinin penceresinde birbirine karışmış eller ve kafalar gözüme ilişti, üstüne üstlük bir şey bana el sallıyor gibiydi. Tam da makiniste dur işareti verdiğimde görmüştüm bunu. Makinist yakıtı kesip freni çekti ama tren buradan yüz-yüz elli metre ileriye sürüklendi. Arkasından koştuğum sırada korkunç bağrışlar ve çığlıklar işittim. Genç, güzel bir kadın kompartımanlardan birinde aniden can vermişti. Buraya getirilip şu aramızdaki döşemeye yatırıldı.”

Gösterdiği tahta döşemelerden gözümü kaldırıp ona bakarken istemsizce sandalyemi geri çektim.

“Aynen böyle, efendim. Aynen böyle. Her şey tam olarak size anlattığım gibi.”

Söyleyecek hiçbir şey bulamıyordum, ağzım kupkuru olmuştu. Rüzgâr ve telgraf telleri, hikâyeyi kederli, uzun bir ağıtla devraldı.

Adam kaldığı yerden devam etti. “Şimdi efendim, aklımın nasıl karman çorman olduğunu varın siz düşün. Hayalet bir hafta önce geri döndü. O günden beri de düzensiz aralıklarla orada görünmeye devam ediyor.”

“Işığın orada mı?”

“Tehlike ışığının orada.”

“Ne yapıyor peki?”

“Tanrı aşkına, yoldan çekil!” anlamına gelen el kol hareketlerini bu kez olabildiğince hiddet ve hararetle yineledi.

Sonra devam etti. “Onun yüzünden tüm huzurum kaçtı. Istırap yüklü bir tavırla dakikalarca bana sesleniyor. ‘Hey aşağıdaki! Dikkat et! Dikkat et!’ Ayakta dikilip bana el sallıyor. Küçük zilimi çalıyor...”

Hemen araya girdim. “Dün akşam ben buradayken kapıya çıktığınızda da zilinizi çalmış mıydı?”

“İki kez.”

“Bakın gördünüz mü, hayal gücünüz sizi nasıl da yanıltıyor,” dedim. “Benim gözüm, kulağım zildeydi ve şayet ben kanlı canlı bir adamsam zil bahsettiğiniz sırada ÇALMADI. Yo hayır, istasyonun olağan gidişatı içinde, sizinle somut şeyler için iletişime geçildiği anlar haricinde bu zil hiç çalmadı.”

Kafasını sağa sola salladı. “Bu konuda şimdiye dek hiç yanılmadım efendim. Hayaletin ziliyle gerçek zili karıştırdığım görülmemiştir. Hayaletin zili o zamana kadar şahit olmadığınız, tuhaf bir titreşimle çalar; kaldı ki zilin gözle görülür olduğunu iddia etmedim. Sizin zili duymamanız beni şaşırtmıyor. Ama ben onu duydum.”

“Peki, dışarı baktığınızda hayalet orada mıydı?”

“ORADAYDI.”

“Her iki seferde de mi?”

Kendinden emin bir tavırla yanıtladı: “Her iki seferde de.”

“Benimle kapıya kadar gelip ona bakar mısınız şu anda?”

Biraz gönülsüz gibi altdudağını ısırsa da yerinden kalktı. Kapıyı açıp önünde durdum, o ise kapı aralığında dikiliyordu. İşte tehlike ışığı... İşte tünelin kasvetli ağzı... İşte yolun yüksek, ıslak taş duvarları... Hepsi oradaydı. Tepelerinde yıldızlar asılı duruyordu.

“Onu görüyor musunuz?” diye sordum yüz ifadesine özellikle dikkat ederek. Gözleri yuvalarından fırlamıştı ama muhtemelen aynı noktaya bakan benimkilerle kıyaslanamazdı.

“Hayır,” dedi. “Orada değil.”

“Aynı fikirdeyim,” dedim.

İçeri girip kapıyı kapattık ve yerlerimize oturduk. Elime geçen bu kozu – tabii buna koz denirse– nasıl kullanacağımı düşünüyordum ki hiçbir şey olmamış gibi konuşmayı sürdürmesiyle birlikte aramızda gerçeklikle ilgili ciddi bir sorun olmayacağını varsaymanın beni âcizliğin en dibine ittiğini hissettim.

“Beni fena halde dehşete düşüren şeyin, ‘Hayalet ne demek istiyor?’ sorusu olduğunu artık anlamışsınızdır efendim,” dedi.

Onu tamamen anladığımdan emin olmadığımı söyledim.

Dalıp gitmişti, benden kaçırmaya çalıştığı gözleri alev alev yanıyor, “Beni neye karşı uyarıyor?” diyordu. “Nedir tehlike? Nerede? Orada bir yerde, hatta tehlike yaratan bir şeyler var. Korkunç felaketler olacak. Daha önce yaşananları düşününce, bu üçüncü seferden sonra artık hiç şüphem yok. Bu hortlağın bana dadanması zalimlik. Elimden ne gelir ki?”

Cebinden mendilini çıkarıp alnından süzülen damlaları sildi.

“Tehlikeyi hangi tarafa bildirmeye kalkarsam kalkayım bir neden öne

süremem,” diye devam etti avuçlarını silerken. “Başım derde girer ve bir faydası dokunmaz. Deli olduğumu düşünürler. Aynen şöyle olur: Mesaj: ‘Dikkat! Tehlike!’ Yanıt: ‘Ne Tehlikesi? Nerede?’ Mesaj: ‘Bilmiyorum. Ama Tanrı aşkına icabına bakın!’ Beni görevden alırlar. Ellerinden başka ne gelir ki?”

Zihnindeki sancıya tanıklık etmek en acıklısıydı. Hayata dair ne idüğü belirsiz bir sorumluluğun altına girerek bu yükün altında ezilen, tahammül sınırları zorlanmış, işine bağlı bir adamın çektiği ruhsal bir işkenceydi bu.

Siyah saçlarını arkaya atıp, hummaya tutulmuş gibi şakaklarını ovuşturup dururken, “Tehlike ışığının altında ilk dikildiğinde,” diye devam etti, “madem böyle bir kaza yaşanacaktı, o halde neden bana bunun nerede olacağını söylemedi? Neden kazayı nasıl önleyeceğimi anlatmadı, böyle bir şey mümkünse şayet? İkinci gelişinde yüzünü saklamak yerine, neden ‘Kadın ölecek. Aman evden çıkarmasınlar,’ demedi? Her iki gelişinde de niyeti, bana uyarılarının doğruluğunu kanıtlamak ve beni bir üçüncüsüne hazırlamak idiyse, şu an neden beni açıkça uyarmıyor? Ya ben... Tanrım yardım et! Bu ıssız istasyonda basit, zavallı bir işaret memuruyum ben! Neden sözüne itibar edilen ve elinden bir şeyler gelecek birine gitmiyor ki?”

Onu bu halde görünce, hem bu zavallı adamın iyiliği hem de kamu güvenliği için yapmam gerekenin, onun zihnini toparlamak olduğunu anladım. Bu nedenle, aramızda cevaplanmayı bekleyen gerçeklik ya da gerçekdışılık meselelerine ilişkin tüm soruları bir kenara bırakarak, onun şu an yaptığı işi layıkıyla yerine getiren herhangi birinin, bunun hakkını vermek zorunda olduğunu ve kafasını allak bullak eden Belirişlere bir anlam veremese de, en azından görevinin esasını kavramış oluşunun ona teselli etmesi gerektiğini açıkladım. Bu denememle, ikna olduğu şeyi etraflıca düşündürtme girişimimde olduğundan çok daha iyi sonuç aldım. Sakinleşti; gece ilerledikçe vazifesine özgü uğraşlar daha fazla dikkatini cezbeder oldu; oradan ayrıldığımda gecenin ikisiydi. Bütün gece yanında kalmayı önerdim ama kulak asmadı bana.

Dolambaçlı yoldan yukarı tırmanırken geri dönüp kırmızı ışığa defalarca baktığımı, o ışıktan hiç hoşlanmadığımı ve yattığım yer hemen bu ışığın aşağısında olsaydı rahat bir uyku çekemeyeceğimi gizlemek için bir neden

görmüyorum. Kazanın ve kadının ölümünün peşi sıra gerçekleşmesi de hiç hoşuma gitmemişti. Bunu gizlemek için de bir neden görmüyorum.

Ne var ki zihnimi en çok kurcalayan şey, bu sırra mazhar olan kişi olarak nasıl davranmam gerektiğiydi. Adamın akıllı, ihtiyatlı, özenli ve titiz olduğunu anlamıştım ama bu ruh haline daha ne kadar katlanabilirdi ki? Görece önemsiz bir mevkide de olsa çok mühim bir sorumluluk üstlenmişti ve (sözgelimi) ben, onun bu işi hassasiyetle sürdürme ihtimaline bel bağlayıp yaşamımı tehlikeye atar mıydım?

Onunla dürüstçe konuşmadan ya da ona bir orta yol sunmadan, bana anlattıklarını koşup şirketteki amirlerine yetiştirmenin haince olacağını düşünmekten kendimi alamıyordum. Nihayet bu civarlarda çok tanınan, en bilge tıp doktoruna birlikte giderek görüşünü almayı önermeye karar verdim (aksi takdirde bu sırrı daha fazla tutmayacaktım). Vardiyasının ertesi gece değişeceğini ve izninin gündoğumundan bir ya da iki saat sonra başlayıp günbatımının ardından biteceğini söylemişti. Geri dönmek için buna uygun bir zaman belirlemiştim.

Ertesi gün, güzel akşamın tadını çıkarmak için erkenden yola koyuldum. Derin geçidin tepesindeki yoldan zikzaklar çizerek inmeye başladığımda güneş henüz batmamıştı. Yürüyüşümü bir saat kadar uzatayım dedim kendi kendime. Yarım saat gidiş, yarım saat dönüş olmak üzere bir saat oyalandıktan sonra işaret memurunun kulübesine gitme vakti gelecekti.

Dolanmaya başlamadan önce tepenin kenarına doğru yürüdüm ve istemdışı bir şekilde onu ilk gördüğüm noktadan aşağı baktım. Tünelin ağzının yakınında, sol kolunu gözlerine siper edip sağ kolunu hızla sallayan bir adam görünce beni nasıl bir titreme aldığını anlatamam.

İçimi saran tarifsiz korku bir anda geçti çünkü gördüğüm kişinin gerçek bir insan olduğunu ve etrafta, az ötede dikilen küçük bir grup daha bulunduğu fark ettim; aynı adam bu insanlara da aynı hareketi tekrarlıyordu sanki. Tehlike ışığı henüz yanmamıştı. Işık direğine, ahşap payandalardan ve üzeri muşambayla örtülmüş, ilk defa gördüğüm küçük bir kulübe yapılmıştı. Bir yatak büyüklüğünde sayılırdı.

Bir şeylerin yolunda olmadığına dair karşı konulmaz bir hissin tüm bedenimi sarması ve adamı orada öylece bırakıp ona göz kulak olması ya da tedavi etmesi için birilerini yönlendirmemekle geri dönülmez bir zarara yol

açmış olmaktan dolayı duyduğum vicdan azabı ve korkunun beynimde şimşek gibi çakmasıyla yoldan aşağı bir nefeste indim.

“Neler oldu burada?” diye sordum insanlara.

“İşaret memuru bu sabah ölmüş, bayım.”

“Şu kulübede kalan adam mı?”

“Evet, bayım.”

“Benim tanıdığım adam olmasın bu?”

Diğerleri adına konuşan adam, “Tanıyorsanız onu teşhis edebilirsiniz bayım,” dedi ağırbaşlılıkla şapkasını çıkarıp muşambanın ucunu biraz kaldırarak. “Çünkü yüzü pek zarar görmemiş,” diye ekledi.

Örtü tekrar kapatılırken, “Ah, bu nasıl olur, bu nasıl olur?” diye sordum bir ona, bir ötekine dönerek.

“Tren çarpmış efendim. İngiltere’de bu işi ondan daha iyi bilen yoktur. Fakat her nedense kenara çekilmemiş. Üstelik gündüz gözüyle yaşanmış kaza. Işığı yakmış, lamba elindeymiş. Tren tünelden çıkarken sırtı dönükmüş ve tren onu biçivermiş. İşte şu adam makinist. Bize olayın nasıl yaşandığını gösteriyordu. Beyefendiye de anlat hadi, Tom!”

Kaba saba, koyu giysili bir adam tünelin ağzındaki yerine geri döndü.

“Tünelin içindeki dönemeci alırken efendim,” dedi, “tünelin bitişinde onu gördüm, adeta bir teleskobun ucundaki nokta gibiydi. Yavaşlamak için yeterli zaman yoktu, kaldı ki onun çok dikkatli olduğundan adım gibi emindim. Üzerine doğru hızla ilerlerken düdüğü duymuyor gibiydi, bu yüzden düdüğü kapatıp avazım çıktığı kadar bağırmaya başladım.”

“Ne dediniz?”

“Dedim ki, ‘Aşağıdaki! Dikkat et! Dikkat et! Tanrı aşkına, yoldan çekil!’”

İrkilmiştim.

“Ah! Korkunç bir andı efendim. Ona sürekli bağırdım. Ölümünü görmemek için şu kolumla gözlerimi kapatıp diğerini hızla salladım ama ne fayda.”

Bu merak uyandırıcı olaylardan birinin üzerinde diğerinden fazla durup hikâyeyi uzatmadan bitirirken şu tesadüfe dikkat çekmek isterim: Talihsiz işaret memurunu ziyaret ettiğimde bana durmadan tekrarladığı sözcüklerle, makinistin onu uyarırken kullandığı sözcüklerin örtüşmesi bir yana, işaret

memurunun yaptığı el kol hareketlerinin kendi zihnimde çağrıştırdığı sözcükler de birebir aynıydı.

*****

GÜNBATIMINA KARŞI

Bir, iki, üç, dört, beş. Tam beş kişiydiler.

İsviçre'de, St. Bernard'ın zirvesindeki bir manastırın avlusunda banka oturup, tepelerinden aşağı oluk oluk kırmızı şarap boca edilmiş de kara karışmaya fırsat bulamamış gibi duran uzaklardaki doruklarda batmakta olan güneşin bıraktığı lekeyi seyreden beş rehberdiler.

Bu benzetme bana ait değil. En iriyarı olan Alman rehber manzarayı böyle betimlemişti. Diğerlerinin ne bu benzetmeye ne de manastır kapısının diğer tarafında, başka bir bankta oturup tıpkı onlar gibi puro tüttürerek –yine onlar gibi– kızıla çalan karı ve gezginlerin bu soğuk diyardaki ahlaksızlıklardan bihaber, ağır ağır çürüyüp gitmiş cesetlerinin kazıp çıkarıldığı ıssız kulübeyi seyreden bana aldırış ettikleri vardı.

Biz seyre dalmışken kar tepedeki kırmızı şarabı emdi; dağ beyaza, gökyüzü ise koyu maviye büründü ve havaya delici bir soğuk hâkim oldu. Beş rehber de kalın paltolarının düğmelerini ilikledi. Bu tür eylemlerde örnek alınacak, bir rehberden daha güvenilir kimse olmadığından ben de kendiminkileri ilikledim.

Günbatımındaki bu dağ manzarası beş rehberin konuşmasını yarıda kesmişti. Buna değecek, görkemli bir manzaraydı. Günbatımı dağı terk ederken adamlar sohbetlerine kaldıkları yerden devam ettiler. Hoş, önceki konuşmalarına zerre kulak misafiri olmamıştım; doğruyu söylemek gerekirse dikkatimi, Saygıdeğer Vurguncu Ananias'ın servet yapmasına yol açan olaylar dizisine, yani ülkemizin gelmiş geçmiş en büyük dolar vurgununa çekmeye çalışan, manastırın yolcu salonunda yüzü ateşe dönük oturan Amerikalı beyefendiden alamamıştım.

İsviçreli rehber, "Tanrım!" dedi Fransızca, ki ben –görünüşe göre kimi

yazarların yaptığı gibi– münasebetsiz bir kelimeyi masum kılmak için yalnızca o dilde yazmanın yettiğini makul ölçüde sağlam bir bahane olarak kabul etmiyorum; “eğer hayaletlerden bahsediyorsan...”

“İyi de ben hayaletlerden bahsetmiyorum,” diye söze girdi Alman.

“Peki, neden bahsediyorsun o halde?” diye sordu İsviçreli.

“Neden bahsettiğimi bilseydim muhtemelen bundan çok daha fazlasına vâkıf olurdum,” diye cevap verdi Alman.

Güzel cevap diye düşündüm ve konu merakımı cezbetti. O yüzden bankın en uç köşesine kayıp sırtımı manastırın duvarına yasladım, böylece hem ilgilenmiyormuş gibi görünecek hem de konuşmalarını eksiksiz dinleyebilecektim.

“Gök gürültüsü ve şimşek!” dedi Alman, hararetle. “Adamın biri hiç beklemediğiniz bir anda sizi görmeye gelip bilmeden, gün boyunca onu aklından çıkarmamanız için görünmez bir elçi yollamış olsa bunu nasıl açıklardınız? Frankfurt, Milano, Londra veya Paris’te, kalabalık bir caddede yürüdüğünüz sırada yanınızdan geçen bir yabancının ve sonra bir diğerinin arkadaşınız Heinrich’e ne kadar benzediğini düşünseniz ve ardından –Trieste’de olduğunu zannetmenize rağmen– arkadaşınız Heinrich ile karşılaşacağınıza dair tuhaf bir kehanete kapılmaya başlasanız bunu nasıl açıklardınız?”

“Bunlar nadir yaşanan şeyler değil,” diye mırıldandı İsviçreli ve diğer üçlü.

“Nadir ne kelime!” dedi Alman. “Kara Orman’daki kiraz ağaçları gibi sıradan, Napoli’deki makarnalar gibi bilindik bir şey bu. Napoli dedim de aklıma ne geldi! Bir gün ihtiyar Marchesa Senzanima, Chiaja’daki bir iskambil partisinde feryadı bastı. Onu kendi gözlerimle gördüm, kendi kulaklarımla işittim zira olay bizim Bavyeralı ailelerin evlerinden birinde yaşanmıştı ve o gece servisi ben teftiş ediyordum. Hah ne diyordum, bizim ihtiyar Marchesa oyun masasından sıçrayarak kalktı, allığa bulanmış yüzü bembeyaz kesildi ve ağlamaya başladı: ‘İspanya’daki kız kardeşim öldü! Soğuk dokunuşlarını birden sırtımda hissettim!’ dedi. Sahiden de kız kardeşi o anda ölüymüş. Bunu nasıl açıklarsınız peki?”

“Benim memleketimde Aziz Gennaro’nun kanı –cümle âlemin yılda bir kez gerçekleştiğini bilmesine rağmen– ruhban sınıfı ne zaman isterse o

zaman akıyor,” diyen Napolili rehber bir süre duraksadıktan sonra gülünç bir ifadeyle, “bunu nasıl açıklarsınız peki?” dedi.

“Onu mu!” diye haykırdı Alman. “Pekâlâ, sanırım bunu tanımlayacak bir kelime biliyorum.”

“Mucize mi?” diye sordu Napolili aynı muzip ifadeyi takınarak.

Alman ise purosunu tüttürüp kahkaha attı ve sonra hepsi ona eşlik etti.

“Peh!” dedi Alman. “Ben gerçekten yaşanmış olaylardan bahsediyorum. Canım sihirbaz seyretmek istediğinde, ücretini ödeyip işinin ehli ve paramın hakkını verecek birini seyretmeyi tercih ederim. İşin içinde hayalet olmadan da çok tuhaf şeyler yaşanıyor. Hayalet de neymiş! Giovanni Baptista, şu İngiliz gelin hikâyeni anlatsana. Bu hikâyede hayalet falan yok ama en az onun kadar tuhaf şeyler var. Bakalım neler döndüğünü anlayabilecek misiniz?”

Bir anlık sessizliğe gömülmelerini fırsat bilip etrafa bir göz gezdirdim. Baptista olduğunu tahmin ettiğim kişi cebinden yeni bir puro çıkarıp yaktı. Konuşmayı o sürdürdü. Anladığım kadarıyla Cenevizliydi.

“İngiliz gelinin hikâyesi mi?” dedi. “Orada dur! Böyle ufak tefek şeylere hikâye denmez. Neyse hiç fark etmez. Önemli olan anlatacaklarımın gerçek olduğu. Gözünüzü benden ayırmayın baylar, hepsi gerçek. Görünüşe her zaman aldanmayın derler ama size anlatacaklarımın hepsi gerçek.”

Bunu defalarca tekrarladı.

On yıl önce Londra’da, Bond Caddesi üzerindeki Long’s Otel’de konaklayan ve –bir ya da iki yıllığına olmalı– seyahate çıkmak üzere olan bir İngiliz beyefendisine mesleki yeterlilik belgelerimi götürmüştüm. Beni de, belgelerimi de uygun buldu. Hakkımda yaptığı soruşturmadan da memnundu. Hakkımda iyi şeyler söylenmişti. Beni altı aylığına tuttu ve dolgun bir ücret teklif etti.

Genç, yakışıklı ve halinden epey hoşnut bir adamdı. Hali vakti yerinde, genç, zarif bir İngiliz leydisine abayı yakmıştı ve pek yakında evleneceklerdi. Uzun lafın kısası, bu seyahat onların balayıydı. Havalar sıcakken (o sıralar yazın başlarıydı) üç aylık dinlenme yeri olarak memleketim Cenova’ya yakın, Nice yolu üzerinde, Riviera’da eski zamanlardan kalma bir yer tutmuştu. Burayı biliyor muydum? Evet demiştim, orayı çok iyi biliyordum. Burası büyük bahçeleri olan eski bir

saraydı. Biraz sade bir yerdi ve etrafı ağaçlarla çevrili olduğundan hafif karanlık ve kasvetliydi ancak deniz kenarındaydı ve antik dönemlerin izlerini taşıyan, geniş ve görkemli bir yapıya sahipti. Kendisine de tam olarak böyle tarif edildiğini ve burayı bildiğime çok memnun olduğunu söyledi. Benzerleri gibi burada da pek az mobilya vardı. Biraz kasvetli olmasına gelince burayı zaten özellikle bahçeleri için tutmuştu, o ve hanımı tüm yazı bu gölgeliklerde geçireceklerdi.

"Her şey yolunda mı Baptista?" derdi.

"Hiç merak etmeyin *signore*, her şey yolunda."

Yolculuğumuz için özel yapılmış, her bakımdan kusursuz, iki tekerlekli bir at arabamız vardı. İstediğimiz her şey elimizin altındaydı. Düğün yapıldı. Mutluydular. Herkesin bu denli neşeli ve halinin vaktinin yerinde olduğunu görmek, memleketime gidiyor olmam, arka koltukta hizmetçi kıza, yüreği neşe dolu, *bella*[1] Carolina'ya kendi dilimi öğretmek de beni mutlu ediyordu.

Zaman akıp gitti. Ancak bir süre sonra –yalvarırım burayı iyi dinleyin!– (rehber burada sesini alçalttı) hanımımın çok tuhaf bir şekilde düşüncelere daldığını gözlemlemeye başladım; korkmuş, mutsuz bir hali vardı; belli belirsiz bir telaşa kapılmış gibiydi. Sanırım bunu ilk kez arabanın arka koltuğuyla aynı hizada, dağlara doğru yürürken fark etmiştim; beyefendi önden gitmişti. Hatırladığım kadarıyla, Güney Fransa'dayken bir akşam hanımefendi beyefendiyi geri çağırmamı istedi; o da uzun bir yol yürüyerek geri döndü; bir elini açık pencerenin pervazına koyup diğer eliyle de hanımefendinin elini kavrayarak onu cesaretlendirecek, şefkat dolu bir konuşma yaparken hanımımın durumu kafama dank etmişti. Beyefendi ikide bir karısına takılır gibi şen kahkahalar atıyordu. Hanımefendi de ona kahkahayla karşılık veriyor, her şey tekrar yoluna giriyordu.

Olanlar merakımı cezbetmişti. Küçük, şirin şeye, *bella* Carolina'ya sordum. Hanımefendi rahatsız mı? – Hayır. Cinler mi musallat oldu? – Hayır. Kötü yollardan ya da haydutlardan mı ürktü? – Hayır. Tüm bunları daha da gizemli kılan şeyse şu küçük, şirin şeyin cevap verirken bana değil, manzaraya bakmasıydı.

Ancak günün birinde bana o sırrı açıkladı.

"Madem bilmek istiyorsun," dedi Carolina, "geçenlerde kulak misafiri

oldum, hanımefendiye hortlak dadanmış.”

“Nasıl dadanmış?”

“Rüyasında.”

“Ne rüyası?”

“Rüyasında bir yüz görüyormuş. Evlenmeden üç gece önce aynı yüzü görmüş rüyasında – hep aynı yüzmüş gördüğü.”

“Korkunç bir yüz mü?”

“Hayır. Karalara bürünmüş, siyah saçlı, kır bıyıklı, esmer bir adamın yüzüymüş bu; vakur ve esrarengiz hallerini saymazsak yakışıklı bir adammış. Daha önce gördüğü ya da gördüklerine benzeyen bir yüz değilmiş. Rüyasında hiçbir şey yapmadan karanlığın içinden öylece ona bakıyormuş.”

“Aynı rüyayı tekrar görmüş mü?”

“Hayır. Onun asıl derdi rüyayı hatırlamakmış.”

“Bunu neden dert ediyor ki?”

Carolina bilmiyorum anlamında başını salladı.

“Beyefendi de aynı şeyi soruyor,” dedi *bella*. “Karısı da bilmiyor. Bunun neden başına geldiğini merak ediyor. Geçen gece işittim, bu İtalyan tarzı evde o yüze ait bir resim bulacak olsa (sahiden de bulacağından korkuyormuş) buna nasıl katlanacağını bilemediğini söyledi beyefendiye.”

Size yemin ederim (dedi Cenevizli rehber) duyduklarımdan sonra bu eski saraya varışımız bana kaygı vermeye başladı; böyle talihsiz birkaç portreye denk gelmemiz çok olasıydı. Orada bunlardan fazlaca olduğunu bildiğimden konaklayacağımız yere yaklaşırken Vezüv Krateri’nin dehlizlerinde boğulmayı diledim. Şansımız varmış ki, nihayet Riviera’ya yaklaştığımızda fırtınalı bir akşam yaşanıyordu. Gök gürüldüyordu; doğduğum şehirde ve civarında da gök öyle bir gürülder ki ses karşıdaki yüksek tepelerde bile dalgalanır. Korkmuş kertenkeleler bahçenin kırık dökük duvarlarındaki yarıkların arasına girip çıkıyor; kurbağalar gırtlaklarını şişirip olanca güçleriyle vıraklıyor; denizden esen rüzgârın uğultusu duyuluyor; ıslak ağaçlardan su damlıyor ve öyle bir şimşek çakıyordu ki San Lorenzo Katedrali’nin gövdesi aydınlanıyordu!

Ceneviz civarındaki eski bir sarayın ne halde olduğunu – zamanın ve deniz havasının onu nasıl kararttığını – dış cephe kaplamalarının koca

sıvalar halinde pul pul döküldüğünü – alt katlardaki pencerelerin, paslı parmaklıkların gölgesinde kaldığını – avlusunun biçilmemiş otlarla dolup taştığını – müştemilatın nasıl harap durumda olduğunu – koca binanın nasıl da mahvolmaya yüz tuttuğunu hepimiz biliriz. Bizim *palazzo*[2] da türünün örneklerindendi. Kapısı aylardır açılmamıştı. Hatta yıllardır! Mezar gibi toprağımsı bir kokusu vardı. Arka taraftaki geniş taraçada bulunan portakal ağaçlarının, duvardaki olgun limonların, kırık bir çeşmenin etrafını sarmış çalıların kokusu nasıl olmuşsa evin içine sinmiş ve bir daha dışarı çıkmaya fırsat bulamamıştı. Her odada eve hapsolmaktan bitkin düşmüş, bayat bir koku mevcuttu. Dolap ve çekmecelerde koku zayıflıyordu. Büyük odaları birbirine bağlayan küçük odalarda ise son nefesini veriyordu. Bir resmin arkasını çevirdiğinizde –resimlere tekrar döneceğim– çerçevenin arkasına bir yarasa misali tutunmuş, orada sizi bekliyordu.

Evin panjurları tamamen kapalıydı. Evde bu işlerle ilgilenecek iki tane çirkin, kır saçlı, yaşlı kadın vardı; girişte bir şeyler mırıldanarak yün eğirmekte olan kadın havadan çok şeytanı içeri almayı tercih ederdi. Beyefendi, hanımefendi, *bella* Carolina ve ben *palazzo*'nun içine daldık. Söylerken kendimi en sona koysam da içeriye ilk giren bendim. Pencerelerle panjurları açtım ve üstümdeki yağmur sularıyla sıva parçalarını, zaman zaman üstümde pinekleyen bir sivrisineği ya da canavarımsı, etli, lekeli bir Ceneviz örümceğini silkeledim.

Odalardan birinin panjurunu açıp akşamın aydınlığını içeri buyur ettikten sonra beyefendi, hanımefendi ve *bella* Carolina içeriye girdi. Sonra etrafımızdaki resimlere bakındık, ardından ben başka bir odaya geçtim. Hanımefendi o yüze benzer bir portreyle karşılaşmaktan içten içe ölesiye korkuyordu – gerçi hepimiz korkuyorduk korkmasına ama ortalıkta böyle bir şey yoktu. Eskiden aşina olduğum Madonna ve Bambino[3], Aziz Francesco, Aziz Sebastian, Venüs, Azize Caterina, Melekler, Haydutlar, Keşişler, Günbatımında Tapınaklar, Savaşlar, Beyaz Atlar, Ormanlar, Havariler, Devlet Büyükleri tablolarına pek çok kez rastladım mı? – Evet. Peki, karalara bürünmüş, siyah saçları ve kırlaşmış bıyıklarıyla, karanlığın içinden gözlerini ayırmadan hanımefendiye bakan şu yakışıklı, vakur ve esrarengiz adamdan eser var mıydı? – Hayır.

Nihayet evin tüm odalarını gezip bakılmadık resim bırakmadıktan sonra

kendimizi bahçelere attık. Bahçeler bir bahçıvan tarafından kiralanmış, gayet iyi bakılmıştı; geniş ve loştu. Oralarda bir yerde, yeşillere bürünmüş eğimli sahnesiyle, bir tarafında hoş kokulu yapraklarla kaplı paravanlarla ayrılmış üç ayrı girişi olan, gösterişsiz, üstü açık bir tiyatro vardı. Hanımefendinin parıldayan gözleri orada bile adamın yüzünü ararcasına sahnede fırıl fırıl dönüyordu; gelin görün ki her şey yolundaydı.

"İşte Clara," dedi beyefendi alçak bir sesle, "korkacak bir şey olmadığını gördün değil mi? Şimdi mutlu musun?"

Hanımefendinin cesareti iyiden iyiye yerine gelmişti. Çok geçmeden bu kasvetli saraya alışmıştı; şarkı söyleyip arp çalıyor, eski resimleri kopya ediyor, tüm gün boyunca yemyeşil ağaçların ve asma yapraklarının gölgesinde beyefendiyle gezinip duruyordu. Hanımefendi güzeldi. Beyefendi ise mutluydu. Sabah sıcak bastırmadan atına binerken şen bir kahkaha atıp bana şöyle derdi:

"Her şey yolunda Baptista!"

"Evet *signore*. Tanrı'ya şükür, her şey yolunda."

Birbirimize pek yârenlik etmezdik. *Bella*'yı Duomo ve Annunciata'ya, kafeye, operaya, köy şenliklerine, parklara, gündüz tiyatrosuna, Marionetti'ye götürüyordum. Küçük, şirin şey gördükleriyle büyülenmiş gibiydi. İtalyanca öğrenmişti – aman Tanrım! Bu bir mucizeydi! Peki, hanımefendi o rüyayı tamamen unutmuş muydu? Merak edip arada Carolina'ya soruyordum. "Unuttu sayılır," diyordu *bella* – az kaldı. Yavaş yavaş etkisini yitiriyordu.

Bir gün beyefendi bir mektup aldı ve beni çağırdı.

"Baptista!"

"*Signore!*"

"Tanıştığım soylu bir beyefendi bu akşam yemeğe geliyor. Adı Signor Dellombra. Onu prenslere yaraşır şekilde ağırlamalıyız."

Tuhaf bir isimdi bu. Daha önce hiç duymamıştım. Son zamanlarda Avusturya'nın politik kuşkularla peşine düştüğü bir yığın soylu beyefendi vardı ve kimileri isim değiştirmişti. Kim bilir belki bu da böyle bir isimdi. *Altro!*[4] Dellombra ya da bir başka isim, benim için ne fark ederdi ki.

Signor Dellombra akşam yemeğine geldiğinde onu misafir odasına, eski *palazzo*'nun büyük *sala*'sına[5] buyur ettim (dedi Cenevizli rehber, daha önce

de bir kere takındığı alçak ses tonuyla). Beyefendi onu içtenlikle karşılayıp hanımefendiyle tanıştırdı. Hanımefendi ayağa kalkar kalkmaz yüzü bir anda değişti, çığlığı basıp mermer zemine düşüverdi.

Bunun üzerine başımı Signor Dellombra'ya çevirdim ve onun karalara bürünmüş, vakur, esrarengiz tavırlı, siyah saçlı, kır bıyıklı, esmer ve tuhaf bakışlı bir adam olduğunu fark ettim.

Beyefendi hanımefendiyi kollarına alıp odasına götürdü; ben de *bella* Carolina'yı doğruca odaya gönderdim. *Bella* sonradan hanımefendinin korkudan neredeyse kalbinin duracağını ve bütün gece boyunca rüyasını düşündüğünü söyledi.

Beyefendinin canı sıkılmıştı, gergindi – öfkelenmesine ramak kalmıştı; yine de olabildiğince ilgili davranıyordu. Signor Dellombra kibar bir beyefendiydi, hanımefendinin hastalanmasını saygı ve anlayışla karşıladı. Birkaç gündür Afrika yeli esiyormuş (bunu ona Malta Kavşağı'nda kaldığı otelde söylemişlerdi) ve bunun genellikle zararlı etkileri oluyormuş. Güzel leydinin bir an önce iyileşmesini diledi. Hanımefendi kendisini daha iyi hissettiğinde ziyaretini memnuniyetle tekrarlayacağını söyleyerek gitmek için izin istedi. Beyefendi buna müsaade etmedi ve akşam yemeğini birlikte yediler.

Signor Dellombra erken ayrıldı. Ertesi gün atıyla kapının önünde durup hanımefendinin durumunu sordu. O hafta bunu iki ya da üç kez tekrarladı.

Bizzat gözlemlediklerimle *bella* Carolina'nın bana anlattıkları, beyefendinin hanımefendiyi yaşadığı gerçekdışı dehşetten kurtarmaya kararlı olduğunu gösteriyordu. Sevecen, aklı başında ve metanetliydi. Böyle hayal ürünü şeylerin insanı delirtmese de melankoliye sürükleyeceğine, özüne dönmesinin kendi elinde olduğuna, tuhaf zayıflığına bir kez direnip Signor Dellombra'yı bir İngiliz leydisine yakışır şekilde ağırladığı takdirde korkusunu sonsuza dek yenebileceğine karısını inandırmaya çalışıyordu. Bu işe bir son vermek için Signor Dellombra bir kez daha teşrif etti ve hanımefendi gözle görülür bir endişe belirtisi göstermeden (yine de sıkıntı ve endişeyle) ağırladı onu; akşam sakin geçti. Beyefendi bu değişimden son derece memnundu ve durumu sağlama alma hevesine kapıldı böylece Signor Dellombra evin sadık misafiri haline geldi. Kendisi resim, kitap ve müzikle ilgili biriydi ve onun gibiler misafir olduğu kasvetli *palazzo'*ların

hepsinde hoş karşılanırlardı.

Hanımefendinin tam olarak iyileşmediği hep dikkatimi çekerdi. Signor Dellombra'nın karşısında gözlerini devirir, boynunu bükerdi ya da varlığı üzerinde şeytani bir etkiye yahut kudrete sahipmişçesine dehşete kapılmış, hipnotize olmuş bakışlar atardı. Dellombra'ya gelecek olursak, onu gölgeli bahçelerde ya da yarı aydınlatılmış *sala*'da, deyim yerindeyse "karanlığın içinde gözlerini ayırmadan" hanımefendiye bakarken görürdüm. *Bella* Carolina'nın rüyadaki adamın yüzünü tarif ederken söylediği sözleri tam olarak unutmamıştım.

İkinci ziyaretinde beyefendinin şu sözlerine kulak misafiri oldum:

"İşte, gördün mü sevgili Clara'm hepsi geçti! Dellombra gelip gitti ve kaygıların tuzla buz oldu."

"Bir daha – bir daha gelecek mi?" diye sordu hanımefendi.

"Bir daha mı? Tabii neden olmasın, sık sık gelecek! Üşüyor musun?" (Titriyordu.)

"Hayır sevgilim – ama – beni korkutuyor. Tekrar gelmesine gerçekten gerek var mı?"

"Kesinlikle var Clara!" diye yanıtladı beyefendi neşeyle.

Onun tamamen iyileşeceğine dair umudu günbegün katlanarak artıyordu. Hanımefendi güzeldi. Beyefendi ise mutluydu.

"Her şey yolunda mı Baptista?" diye soracaktı bana yeniden.

"Evet *signore*. Tanrı'ya şükür, her şey yolunda."

Karnaval için cümbür cemaat Roma'ya gitmiştik (dedi Cenevizli rehber kendini biraz daha yüksek sesle konuşmaya zorlayarak). O sırada orada İngiliz bir aileye eşlik eden Sicilyalı rehber arkadaşımla tüm günü dışarıda geçirmiştim. Gece otelimize döndüğümde, bugüne kadar evden dışarıya yalnız başına adımını atmayan küçük Carolina'yı Corso Caddesi boyunca şaşkına dönmüş vaziyette koşarken gördüm.

"Carolina! Neyin var?"

"Ah Baptista! Ah, Tanrı aşkına! Hanımım nerede?"

"Hanımın mı?"

"Sabahtan beri ortalıkta yok – beyefendi günlük gezintisine çıktıktan sonra, gece yeterince dinlenemediği için (ağrıları varmış) akşama kadar yatağında uzanıp kendine geleceğini, kendisini rahatsız etmememi söyledi.

– Gitmiş! – Gitmiş işte!— Beyefendi geri dönünce odasının kapısını kırarak açtı ve bir de baktık ki gitmiş! Benim güzel, iyi yürekli, masum hanımım!”

Küçük, şirin şey öyle ağlıyor, öyle çırpınıyordu ki kurşun yemiş gibi kollarıma yığılmasa onu zapt edemezdim. Beyefendi çıkageldi – beti benzi atmış, sesi değişmişti; bu haliyle ben daha çok beyefendiye benziyordum. Beyefendi beni bir hışımla arabaya bindirdi, karanlığın içine dalıp kuş uçmaz kervan geçmez Campagna boyunca ilerledik (*bella*’yı otel yatağına yatırıp başına oda hizmetçilerini bırakmıştım). Gün ağardığında sefil bir handa mola verdik ve tüm atların on iki saat önce kiralanıp farklı istikametlere gönderildiğini öğrendik. Şimdi bana kulak kesilin! Atlar, arabasında korkup bir köşeye sinmiş bir İngiliz leydisiyle oradan geçen Signor Dellombra tarafından kiralanmış.

O noktadan sonra, başka bir yerde izine rastlandığını işitmedim (dedi Cenevizli rehber derin bir iç çekerek). Tek bildiğim, rüyasında gördüğü korkunç suratlı herifle sırra kadem bastığı.

“Bunu nasıl açıklarsınız?” dedi Alman rehber zafer kazanmış bir edayla. “Hayaletmiş! Ne hayaleti! Peki, bu anlatacaklarıma ne diyeceksiniz bakalım? Hayaletmiş! Bu işin içinde hayalet falan yok!”

Vaktiyle yaşlıca, bekâr bir İngiliz beyefendisiyle ülkemde, anavatanımda seyahat etmek için anlaşmıştık (diye sürdürdü konuşmasını Alman rehber). Ülkemle ticaret yaptığından dilimizi bilen bir tüccardı ama çocukluğundan beri oraya gitmemişti hiç – tahminimce üzerinden altmış yıla yakın bir süre geçmiş olmalıydı.

Adı James’ti ve John adında, kendisi gibi bekâr bir ikiz kardeşi vardı. İki kardeş birbirine çok düşkündü. Goodman’s Fields’ta birlikte iş yapıyorlar ama birlikte yaşamıyorlardı. Bay James Londra’da, Oxford Caddesi yakınlarındaki Poland Caddesi’nde; Bay John ise Epping Ormanı yakınlarında oturuyordu.

Bay James ve ben bir hafta içinde Almanya’ya doğru yola koyulacaktık. Yola çıkacağımız gün işin durumuna göre kesinleşecekti. Bay John o haftayı Bay James’le geçirmek üzere Poland Caddesi’ne geldi (ben de o evde kalıyordum). Fakat ikinci gün kardeşine, “Kendimi pek iyi hissetmiyorum James. Mühim bir şeyim yok; sanırım gutum nüksetti. Eve gidip halimden anlayan yaşlı bakıcımın kollarına bırakacağım kendimi.

Olur da iyileşirsem yola çıkmadan önce seni görmeye gelirim. Yarım kalan ziyaretimi tamamlamaya mecalim olmazsa gitmeden önce sen gelip beni görürsün," dedi. Bay James elbette geleceğini söyledi ve –her zamanki gibi her iki elini birden kullanarak– el sıkıştılar. Bay John modası geçmiş arabasını getirmelerini isteyip arabasından uğultular çıkararak evine gitti.

Bu olaydan sonraki ikinci gece –yani o haftanın dördüncü gecesi– Bay James üzerinde pazen geceliği, elinde yanan bir mumla yatak odama girip beni derin uykumdan uyandırdı. Yatağımın kenarına oturup bana bakarak şöyle dedi:

"Wilhelm bana tuhaf bir şeyler oluyor sanırım."

Yüzünde alışılmadık bir ifade olduğunu fark ettim.

"Wilhelm," dedi, "bir başkasına söylemekten korkup utanacağım bu şeyi sana söylemekten çekinmiyorum. Sen yıllar yılı gizemli şeylerin soruşturulduğu, ölçülüp biçildiği veya ölçülüp biçilemez olarak görülmediği; ya da her halükârda burun kıvrılmadığı duyarlı bir ülkeden geliyorsun. Az önce kardeşimin hayaletini gördüm."

Bunu duyunca biraz kanımın donduğunu itiraf etmeliyim (dedi Alman rehber).

"Az önce kardeşim John'un hayaletini gördüm," diye yineledi Bay James, kendinde olduğunu görebileyim diye gözlerimin içine bakarak. "Gece uykum kaçmış, yatakta oturuyordum ki üstünde beyaz bir giysiyle odama geldi ve bana içtenlikle bakarak odanın sonuna doğru yürüdü, yazı masamın üstündeki kâğıtlara göz atıp geri döndü, yatağımın yanından geçerken bana yine içtenlikle bakıp kapıdan çıktı gitti. Aklımı kaçırmadım ve bu hayaleti kendim dışındaki bir varlığa yoracak değilim. Sanırım hasta olduğuma dair bir uyarı bu, kan ağlasam yeridir."

Hemen yataktan fırladım (dedi Alman rehber). Bir yandan kıyafetlerimi üstüme geçirirken diğer yandan telaşlanmamasını rica ettim ve gidip doktor çağıracağımı söyledim. Çıkmak için hazırlanmıştım ki sokak kapısına gürültüyle vurulduğunu ve zilin çaldığını işittik. Benim odam evin arka tarafında, tavan arasındaydı. Bay James'inki ise ikinci katta, ön tarafa bakıyordu. Bu yüzden onun odasına inip aşağıda neler olduğunu anlamak için pencereyi kaldırdık.

"Bay James siz misiniz?" dedi yukarıyı görmek için yolun karşısına

geçen bir adam.

“Evet benim,” dedi Bay James, “sen de kardeşimin yardımcısı Robert olmalısın.”

“Evet efendim. Üzgünüm efendim ama Bay John hasta. Çok kötü durumda efendim. Hatta ölmek üzere olduğundan endişe ediliyor. Sizi görmek istiyor efendim. Araba şurada. Yalvarırım hemen gelin. Vakit kaybetmeyelim ne olur.”

Bay James’le birbirimize baktık. “Wilhelm,” dedi, “bu çok tuhaf. Benimle gelmeni istiyorum!” Biraz evde ve biraz arabada apar topar giyinmesine yardım ettim. Atlar Poland Caddesi’ni ve Epping Ormanı’nı nallarıyla döverek geçti.

Şimdi beni iyi dinleyin! (dedi Alman rehber). Bay James’le birlikte kardeşinin odasına girdim ve az sonra anlatacaklarımı bizzat işitip gördüm.

Kardeşi uzunca bir yatak odasının ucundaki yatağın üstünde uzanıyordu. İhtiyar bakıcısı ve yardımcıları yanındaydı: Sanırım üç ya da dört kişiydiler ve öğleden beri onunlaydılar. Bay James’in gördüğü hayalet gibi beyazlar içindeydi – üzerinde geceliği olduğu için ister istemez öyleydi. Bay James’in tarif ettiği gibi bakıyordu – ister istemez öyle bakıyordu çünkü kardeşi içeri girer girmez ona içtenlikle bakmıştı.

Kardeşi yatağın kenarına gelince yavaşça doğruldu ve kardeşinin gözlerinin içine bakarak şu sözleri söyledi:

“JAMES BENİ BU GECE, DAHA ÖNCE GÖRDÜN – NE OLACAĞINI BİLİYORSUN!”

Ve öldü!

Alman rehber susunca bu tuhaf hikâyeyle ilgili bir şeyler daha duyabilmek için bekledim. Sessizlik kırılmadı. Etrafıma bakındım, beş rehber de gitmişti; öyle sessizce ayrılmışlardı ki hayaleti andıran şu dağın karları onları yutmuş olabilirdi. Buz gibi havanın ağır ağır üstüme çökmesiyle, bu korkunç ortamda tek başına oturacak ruh halinden iyice uzaklaştım – ya da itiraf etmem gerekirse hiçbir yerde bir başıma oturmak istemiyordum. Bu yüzden manastırın yolcu salonuna geri döndüm ve Saygıdeğer Vurguncu Ananias’ın yaşamöyküsünü anlatan Amerikalı beyefendiyi bulup hikâyeyi baştan sona dinledim.

1. (It). Güzel. (Y.N.)
2. (İt.) Saray. (Y.N.)
3. (İt.) Oğul İsa. (Y.N.)
4. (İt.) Ayrıca! (Y.N.)
5. (İt.) Salon. (Y.N.)

*****

CİNAYET DAVASI

Üstün zekâlı ve kültürlü insanların bile, başlarından geçen tuhaf olaylara ilişkin psikolojik deneyimlerini aktarma konusunda cesarete ihtiyaç duyduklarını gözlemlemişimdir her zaman. Hemen hemen tüm insanlar, karşılarındaki dinleyicinin iç dünyasında hiçbir karşılık yaratamayacaklarından ve anlattıklarının şüpheyle karşılanıp kendileriyle alay edileceğinden korkarlar. Deniz yılanı suretinde sıra dışı bir yaratık görmüş olması gereken, hakikatten yana bir gezgin bundan bahsetmekten çekinmez; ne var ki aynı gezgin münferit önsezilerini, dürtülerini, tuhaf düşüncelerini, (sözümona) hayal gücünü, düşlerini ya da kayda değer başka ussal yargılarını dışa vurmaktan ölesiye kaçınır. Ben bu ketumluğu daha çok böylesi konuların barındırdığı belirsizliklere yoruyorum. Nesnel yaratıma dair deneyimlerimizi tarafsızca aktarmaktan çekinmeyen bizler, bu tarz öznel meseleler söz konusu olduğunda birilerine açılmaya pek alışkın değilizdir. Sonuç olarak bu hususta genel deneyim silsilesi, acınası biçimde kusurlu olması bakımından istisnai görünür ki gerçekten de öyledir.

Anlatacağım hikâyeyle yeni bir teori yaratmak ya da halihazırda mevcut olanlara karşı çıkmak veya destek vermek gibi bir niyetim yok: Berlin Kitapçısı'nın öyküsüne tanıklık ettim; Sir David Brewster'ın anlattığı, merhum kraliyet gökbilimcisinin karısıyla ilgili vakayı araştırdım ve yakın çevremde cereyan eden, çok daha çarpıcı olduğunu düşündüğüm Düşsel Yanılsama hadisesinin izini en ince ayrıntılarına kadar sürdüm. Bahsi geçen son olayın kurbanı (bir hanımefendi) ile uzaktan da olsa bir yakınlığımız olmadığını belirtsem iyi olur. Bu konudaki hatalı bir varsayım bizatihi durumumu –en azından bir kısmını– açıklayabilir ki bu açıklama temelsiz olsa da tutarlı olacaktır. Tuhaf olaylara alışkın olduğum söylenemez; ne

başımdan daha önce böyle bir olay geçti ne de o gün bugündür buna benzer bir olay yaşadım.

Kaç yıl önce olduğunun bir önemi yok, bir ara İngiltere'de dikkatleri üstüne çeken bir cinayet işlendi. Katillerin acımasız şöhretlerini yeterince duyduğumuzdan olsa gerek, elimden gelse bu cani herifin hatırasını, gömülen bedeni gibi, Newgate Hapishanesi'ne gömerdim. Bu nedenle katilin kimliğiyle ilgili doğrudan ipucu vermekten bile isteye kaçınıyorum.

Cinayetin keşfedilmesinin ardından yargı önüne çıkarılan adamdan şüphelenildiğine dair hiçbir işaret yoktu (ya da öne sürdüğüm bulgulardan büsbütün emin olamadığımdan zanlı olduğu hiçbir yerde alenen ima edilmemişti desem daha doğru olur). O sıralar gazetelerde ondan bahsedilmediğinden eşkaline dair bir şeye rastlamak da mümkün değildi. Bunu akılda tutmakta fayda var.

Bir sabah kahvaltıda gazetemi karıştırırken, cinayetin ilk bulgusuyla ilgili bir haber fazlasıyla ilgimi çekti ve dikkatle okumaya başladım. En az iki-üç kez okudum haberi. Bulgu bir yatak odasında keşfedilmişti; gazeteyi kenara bıraktığımda o yatak odası gözlerimin önünden şimşek gibi çakıp bir anda seyelan gibi (ne desem bilmiyorum, duygularımı tarif edecek sözcük bulmakta zorlanıyorum) geçip gitti; öyle ki söz konusu yatak odası, kendi odamın içinden coşkun bir ırmağın yüzeyine çizilmiş akıl almaz bir resim gibi göründü bana. Bu görüntü bir an belirip kaybolsa da son derece netti; o kadar netti ki cesedin yatakta olmadığını rahatlıkla, açıkça görebildim.

Bu tuhaf hissi yaşarken pek de romantik bir yerde değildim; Piccadilly'de, St. James Caddesi'nin köşesine çok yakın kiralık dairelerden birinde kalıyordum. Buraya tamamen yabancıydım. O anları yaşadığım sırada üstünde oturduğum rahat koltuk, yaşadığım tuhaf ürpertiyle beraber yerinden oynadı (ayaklı bir koltuk olduğu için kolayca hareket ettiğini söylememde yarar var). Piccadilly'nin canlılığını seyrederek gözlerimi bu olayın etkisinden uzaklaştırmak amacıyla odamdaki pencerelerden birine yöneldim (ikinci kattaki odamda iki pencere vardı). Parlak bir güz sabahıydı; ışıl ışıl cadde neşe saçıyordu. Rüzgâr sert esiyor, parktaki ağaçlardan yere düşen bir miktar yaprağı önüne katıp bir sütun halinde fırıl fırıl döndürüyordu. Sütun yere kapaklanıp yapraklar oraya buraya dağıldığında, yolun karşı tarafında, batı yönünden doğuya ilerlemekte olan

iki adama ilişti gözüm. Art arda yürüyorlardı. Öndeki adam omzunun üzerinden arkasına bakıp duruyordu. Diğer adam onu otuz adım geriden takip ederken, sağ elini tehditkâr bir şekilde havaya kaldırmıştı. İlkin bu kadar işlek bir caddede, herkesin içinde, böyle tehditkâr bir hareket yapmasındaki tuhaflık ve kararlılık dikkatimi çekti fakat kimsenin buna aldırış etmiyor olmasına daha çok şaşırdım. Her iki adam da kalabalığın içinde, kaldırımda yürüme adabına pek de uygun olmayan bir şekilde dümdüz ilerliyor, görebildiğim kadarıyla bir kişi bile kenara çekilmiyor, onlara çarpmıyor ya da dönüp bakmıyordu. Penceremin önünden geçerken ikisi de bana baktı. Yüzlerini çok net gördüm ve bunları nerede görsem tanıyacağımdan emindim. Önden yürüyen adamın asık suratını, onu takip edeninse kirli balmumu rengindeki yüzünü saymazsak, ikisinin de yüzünde dikkat çekici bir şey yoktu.

Bekâr olduğum için hizmetkârım ve karısı benimle yaşıyorlardı. Bir banka şubesinde bölüm şefi olarak sürdürdüğüm iş, keşke birilerinin sandığı kadar tasasız olsaydı. Değişikliğe ihtiyaç duymama rağmen, o sonbahar beni kentte tutmuşlardı. Hasta değildim ancak iyi de sayılmazdım. Sıradan yaşantımın getirdiği bunaltı hissini hesaba katan okurum bunun muhtemelen duyduğum bezginlik ve çektiğim “hafif hazımsızlık” ile alakalı olduğunu düşünecektir. Tanınmış doktorum, kullandığım reçetenin daha ağırının o sıradaki sağlık durumuma uygun düşmeyeceğine ikna etmişti beni, talebim üzerine gönderdiği yazılı yanıtından aktarıyorum.

Cinayete dair detaylar ortaya çıktıkça konu kamuoyunun zihnini giderek daha çok meşgul etmeye başlamıştı; bense bu heyecan dalgasına kapılmayıp yaşananları öğrenmekten olabildiğince uzak duruyordum. Ancak zanlının kasten adam öldürmekle suçlandığından ve duruşmaya kadar Newgate Hapishanesi’nde tutulduğundan haberdardım. Merkezî Ceza Mahkemesi’nin, sanık hakkında peşin hüküm vermemek adına, savunma hazırlanması için süre tanıyıp duruşmayı ertelediğini de duymuştum. Tam emin olmamakla birlikte, davanın hangi tarihlerde görüleceğini de biliyordum sanki.

Oturma odam, yatak odam ve giyinme odam aynı kattaydı. Sonuncusunun yalnızca yatak odasıyla bağlantısı bulunuyordu. Evet, vaktiyle merdiven boşluğuna açılan bir kapısı vardı ama banyo tesisatımın

bir bölümü bu kapıya sabitlenmişti (aradan da biraz zaman geçmişti hani). Yine aynı tadilat esnasında kapı arkadan çivilenip üzeri keten beziyle örtülmüştü.

Bir gece geç vakitte yatak odamda dikilmiş, yatmaya gitmeden önce hizmetkârıma bazı talimatlar veriyordum. Yüzüm giyinme odasıyla bağlantısı olan kapıya dönüktü, o da kapalıydı. Hizmetkârımın sırtı kapıya dönüktü. Onunla konuşurken kapının açıldığını ve bir adamın içeri baktığını gördüm; son derece ısrarlı ve gizemli bir şekilde, el işareti yaparak beni çağırıyordu. Piccadilly'deki cadde boyunca yürüyen iki adamdan arkadaki, yüzü kirli balmumu renginde olandı bu.

Bana el işareti yaptıktan sonra geri çekilip kapıyı kapattı. Bir solukta yatak odasını geçip giyinme odasının kapısını açtım ve içeriye baktım. Elimdeki mumu hangi ara yaktığımı bile fark etmemiştim. İçimde onu giyinme odasında göreceğime dair ufacık bir umut bile yoktu, öyle de oldu.

Hizmetkârımın hayretle kalakaldığını görüp, "Derrick, az önce gözlerimle bir hayalet gördüm desem bana inanır mısın?" dedim. Elimle göğsüne dokunur dokunmaz dehşetle ürperdi ve, "Aman Tanrım, haklısınız efendim! Ölü bir adam el işareti yapıyor!" dedi.

Yirmi yıldan fazladır bana hizmet etmiş, sadık hizmetkârım John Derrick'in ben ona dokunana kadar herhangi bir siluet gördüğünü sanmıyorum. Ona dokununca yaşadığı değişim o kadar ürkütücüydü ki, o anda yaşanan gizemli duruma gösterdiği tepkinin benden ona geçtiğine zerre şüphem yok.

John Derrick'e biraz brendi getirmesini söyledim ve kendime memnuniyetle bir kadeh alıp ona da birazcık ikram ettim. O gecenin öncesinde yaşananlarla ilgili ağzımı bile açmadım. Derinlemesine düşününce o yüzü daha önce, Piccadilly'deki yaşanan sahne haricinde hiç görmediğime kesinlikle emindim. Penceremin önünden geçerken bana baktığı anki yüz ifadesiyle, kapının oradan beni çağırdığı anki yüz ifadesini kıyasladığımda vardığım sonuç şu oldu: İlk seferinde bakışlarını hafızama kazımamı istemişti, böylece ikinci görüşümde onu hemen tanıyabilecektim.

O gece, ne hikmetse, hayaletin geri dönmeyeceğinden emin olmama rağmen hiç rahat uyuyamadım. Gün ağardığında derin bir uykuya dalmışken, John Derrick yatağımın başucunda elinde bir mektupla dikilince

uyandım.

Anladığım kadarıyla kapıda, onu getiren kişiyle hizmetkârım arasında bu mektup yüzünden bir münakaşa yaşanmıştı. Londra Merkezi Cinayet Mahkemesi'nin yaklaşmakta olan duruşmasında beni jüri olmaya çağıran bir davet mektubuydu bu. John Derrick'in de pekâlâ bildiği üzere, böyle bir jüri görevine daha önce hiç çağrılmamıştım. Jüri üyelerinin genellikle benden daha düşük vasıflı çalışanlardan seçildiğini sanıyordu –bunda haklılık payı olup olmadığından emin değilim– ve mektubu o nedenle kabul etmek istememişti. Onu getiren adam durumu soğukkanlılıkla idare etmişti. Duruşmaya katılıp katılmamamın onun için bir şey ifade etmediğini, kendisinin yalnızca mektubu iletmekle yükümlü olduğunu, katılıp katılmama mesuliyetinin ona değil bana ait söylemişti.

Bir-iki gün, bu çağrıya yanıt verip vermeme konusunda kararsız kaldım. Gizemli bir temayül içinde olduğumun, bir şeylerin etkisi altına girdiğimin ya da bir şekilde cazibesine kapıldığımın farkında değildim. Şu âna kadar anlattıklarımın doğruluğundan nasıl eminsem, bundan da o kadar emindim. Nihayetinde, hayatımın tekdüzeliğinden sıyrılmak adına duruşmaya gitmeye karar verdim.

Duruşma günü soğuk ve yağışlı bir kasım sabahına denk gelmişti. Piccadilly'yi saran koyu kahverengi sis örtüsü Temple Bar'ın doğusuna doğru tamamen kara ve kasvetli bir hal alıyordu. Adliye binasının merdivenleri, koridorları ve hatta mahkeme salonu bir yanıp bir sönen gaz lambalarıyla aydınlatılmıştı. Görevli memurların beni eski mahkeme salonuna almasıyla içerideki insan kalabalığını görünceye kadar, Katil'in o gün yargılanacağından haberim yoktu sanırım. Eski mahkeme salonuna adım atıncaya kadar, çağrı mektubumun mevcut iki duruşmadan hangisinin oturumuyla alakalı olduğunu bile bilmiyordum sanırım. Ancak her iki iddiamın da zihnimde yeterince kesinlik kazanmadığını belirtmek durumundayım.

Jüri üyelerine ayrılan kısımdaki bir yere oturup içeriye dolan sis bulutunun ve insan soluklarıyla ağırlaşan havanın arasında mahkeme salonunu süzebildiğim kadar süzdüm. Mahkeme salonunun devasa pencerelerinin dışında kasvetli bir örtü gibi asılı duran kapkara sis dumanı gözüme ilişiyor; arabaların tekerleri kaymasın diye sokağa serpilen saman

çöpleri ve meşe kabuklarının boğuk sesi kulağıma çalınıyor; orada toplanan kalabalığın bazen tiz bir ıslıkla, bazen de diğerlerini bastırıp bağıra çağıra şarkı söyleyerek ya da birbirlerine seslenerek çıkardıkları uğultu kulaklarımı tırmalıyordu. Çok geçmeden iki yargıç içeri girip yerlerini aldı. Mahkeme salonundaki uğultu bıçak gibi kesildi. Katil'in sanık kürsüsüne geçmesi için talimat verildi. Sanık ortaya çıktı. Ve o an fark ettim ki bu adam Piccadilly'de gördüğüm iki adamdan biriydi.

O an adım söylenmiş olsaydı sesimi çıkarabilir miydim emin değilim. Neyse ki jüri heyetinin altıncı ya da sekizinci üyesi olarak ismim okunduğunda, "Burada!" diyebilmiştim. Jüri bölmesine adımımı atana dek, yüzünde en ufak bir kaygı emaresi olmaksızın dikkatle etrafı süzen sanık dehşetle sarsılıp avukatını çağırdı. Sanığın beni heyetten çıkartmak istediği o kadar belliydi ki elini sanık sandalyesine dayayıp ona bir şeyler fısıldayan avukat başını hayır anlamında sallarken duruşma bir an duraksadı. Daha sonra bu baydan öğrendiğime göre, müvekkili şu korku dolu sözleri sarf etmiş: "Ne pahasına olursa olsun o adamı jüriden çıkar!" Ne var ki, bunun için geçerli sebebi olmadığı ve adım okunup da bölmede görünene dek adımı bile bilmediğini kabul ettiği için böyle bir şey uygun bulunmamıştı.

Gerek –daha önce de açıkladığım üzere– Katil'in hastalıklı anısını diriltmekten kaçındığım için gerek uzun yargı sürecine dair detaylı bir anlatımın hikâyem açısından zorunluluk arz etmemesinden ötürü, kendimi jüri üyelerinin on gün on gece süren birlikteliği esnasında başımdan geçen tuhaf olaylarla sınırlayacağım. Okurumun dikkatini Katil'den, Newgate Hapishanesi kaydında açılan yeni bir sayfadan ziyade yaşadıklarıma çekmek istiyorum.

Jüri başkanı seçilmiştim. Davanın ikinci gününün sabahı, iki saat boyunca –çünkü kilise çanları iki kere çalmıştı– kanıtların mahkemeye sunulmasının ardından gözlerimi jürideki kader ortaklarımın üzerinde gezdirince onları saymakta anlaşılması zor bir güçlük yaşadım. Defalarca saymama rağmen aynı zorlukla karşılaşıyordum. Uzatmayayım, ne kadar denersem deneyeyim toplam sayı hep bir fazla çıkıyordu.

Yanımda oturan jüri üyesini dürtüp kulağına şöyle fısıldadım: "Lütfen bana sayımızın kaç olduğunu söyler misiniz?" Bu isteğimi şaşkınlıkla karşılamasına rağmen kafasını çevirip saydı. "Neden ki," dedi aniden,

“sayımız on ü... Hayır, bu mümkün değil. Biz on iki kişiyiz.”

Teker teker saydığımda sayımız doğru çıkmasına rağmen, genel sayımda hep bir fazla çıkıyorduk. Görünürde –bedensel olarak– fazladan kimse yoktu aramızda ancak içten içe hayaletin muhakkak belireceğini seziyordum.

Jüri üyeleri olarak London Tavern’de konaklıyorduk. Bizi korumakla görevli bir memurun gözetiminde genişçe bir odada, ayrı yataklarda yatıyorduk. O memurun gerçek kimliğini gizlemek için hiçbir neden görmüyorum. Zeki, son derece kibar, yardımsever ve işinde çok saygın biriydi (bunu duyduğuma sevinmiştim). Güzel gözleri, karşısındakinde kıskançlık uyandıran kara bıyıkları ve gür sesiyle makbul bir kişilikti. Adı Bay Harker’dı.

Geceleyin on iki kişilik odamıza döndüğümüzde, Bay Harker’ın yatağı kapının öbür yanına çekilmişti. İkinci günün gecesi devrilip yatmaya pek hevesli olmadığımdan, Bay Harker’ın da yatağının üstünde oturduğunu görünce gidip yanına iliştim ve ona bir çekimlik enfiye ikram ettim. Bay Harker uzattığım kutudan enfiyeyi alırken ellerimiz birbirine değdi ve vücudu aniden tuhaf bir titremeyle sarsıldı. “Kim var orada?” diye seslendi.

Bay Harker’ın baktığı yere gözümü çevirdiğimde, beklediğim gibi, yine Piccadilly’de yürüyen adamlardan ikincisini gördüm. Ayağa kalktım, ona doğru birkaç adım atıp durdum ve dönüp orada öylece oturan Bay Harker’a baktım. Olanlara hiç aldırış etmiyormuş gibi bir hali vardı, keyfi yerindeydi ve kahkahalar içinde, “Bir an için odada yataksız, on üçüncü jüri üyesi var sandım. Ama yanılmışım, ay ışığıymış,” dedi.

Bay Harker’a bir şey belli etmeden, odanın içinde benimle yürümesini isteyerek hayaletin hareketlerini izledim. On bir jüri üyesinin de yatağının başucunda teker teker, birkaç dakika dikildi. Her defasında yatağın sağ tarafına gidiyor, bir sonraki yatağa geçerken o yatağın ayakucundan dolanıyordu. Baş hareketlerinden, yatağında yatmakta olan her jüriye yalnızca dalgın dalgın baktığı anlaşılıyordu. Bay Harker’ınkine yakın olan yatağımı da, beni de umursamadı. Göğe tırmanan hayalî merdivenleri adımlayarak, ay ışığının içeri süzüldüğü yüksek pencereden çıkıp kayboldu sanki.

Ertesi gün kahvaltıda, ben ve Bay Harker dışında herkesin rüyasında

öldürülen adamı gördüğü ortaya çıktı.

Artık Piccadilly'de gördüğüm ikinci adamın –tabiri caizse– cinayete kurban gittiğine kendisinin birincil tanıklığıyla ikna edilmiş hissediyordum. Fakat böyle bir şeyin gerçekleşmesine hiç hazırlıklı değildim.

Duruşmanın beşinci gününde artık davanın sonuna yaklaşırken, keşif sırasında yatak odasında bulunamayan, sonrasında Katil'in saklandığı yerde toprağın altına gömmeye çalıştığı maktule ait küçük bir portre, mahkeme heyetine delil olarak sunuldu. Kimliği bilirkişi tarafından da tespit edildikten sonra, incelenmesi için kanıt önce heyete, sonra da jüri üyelerine sunuldu. Siyah üniformalı bir görevli elinde kanıtla bana doğru ilerlerken, Piccadilly'deki ikinci adamın hayaleti birdenbire kalabalığın arasından fırlayıp memurun elindeki kanıtı aldığı gibi ellerime bıraktı ve alçak ve derinlerden gelen bir ses tonuyla –henüz madalyonun içindeki resmi görmemiştim– "O sıralar daha gençtim, yüzüm böyle soluk değildi," dedi. Her jüri üyesinin önünde durup elden ele dolaştırdığı portre en son yeniden bana geldi. Ancak kimse durumun farkında değildi.

İlk günden beri, genellikle Bay Harker'ın gözetiminde, bir odaya kapanıp haliyle o günkü tutanakları masa başında tartışıyorduk. Bahsi geçen beşinci gün, dava sona ererken meseleye tüm hatlarıyla hâkim olduğumuz için tartışmalarımız daha hararetli ve ciddi bir hal almıştı. Aramızda bulunan bir kilise komisyonu üyesi –ömrümde gördüğüm en budala herifti– en basit kanıta bile saçma gerekçelerle itiraz ediyordu; yanında ise aynı kiliseye mensup, iki ruhsuz ve bağnaz asalak oturuyordu. Üçü de aynı bölgeden jüri üyeliğine seçilip yangının ortasına atıldıklarına göre, beş yüzüncü cinayet duruşmalarına katılıyor olmalıydılar. Gece yarısı herkes yatmaya hazırlanırken, bu ele avuca sığmaz üç budala epey hararetli bir şekilde tartışıyorlardı ki maktulü bir kez daha gördüm. Asık bir yüzle arkalarında duruyor, tartışmaya katılmam için bana el işareti yapıyordu. Tam onlara doğru yönelip tartışmaya girdiğim sırada kayboluverdi. İçine kapatıldığımız uzunlamasına odada yaşanan bir görünüp bir kaybolma silsilesi böyle başlamıştı. Bir grup jüri üyesi ne zaman kafa kafaya verip tartışmaya koyulsa, maktulün kafası da aralarında bitiveriyordu. Deliller aleyhine döner gibi olduğundaysa benden ciddiyetle ve karşı konulamaz bir biçimde tartışmaya girmemi istiyordu.

Davanın beşinci günü, o küçük portre ortaya çıkana kadar hayaletin mahkeme salonunda görünmediğini aklımızın bir köşesinde tutalım. Sanığın savunması başladıktan sonra üç değişiklik yaşandı. Bunların ikisini birlikte ele alacağım. Hayalet artık sürekli mahkemede boy gösteriyor ve bana değil, o sırada konuşan kişiye yöneliyordu. Örnek verecek olursak: Maktulün boğazı boydan boya kesilmişti. Savunma başlarken, merhumun kendi boğazını kesmiş olabileceği iddia edilmişti. İşte tam o sırada hayalet, o dehşet ânındaki gibi boğazı kesilmiş vaziyette (öncesinde yarasını gizlemeyi başarmıştı) konuşmacının yanı başında dikilip canhıraş bir halde önce sağ elini, sonra sol elini boğazında dolaştırarak kendi boğazını kesmesinin mümkün olmadığını anlatmaya çalışıyordu. Bir diğer örnek: Bir kadın, sanığın tanıdığı en dost canlısı insan olduğuna yönelik ifade vermişti. Hayalet bu kez kadının önünde dikilip kadının suratına bakarken, uzattığı kolu ve parmağıyla, sanığın fenalık akan yüzünü işaret etti.

Şimdi anlatacağım üçüncü değişiklik, şu âna dek anlattıklarımın arasında beni en çok etkileyen, en çarpıcı ve en dikkat çekici olanıydı. Bunu hiç kuramsallaştırmadan, olduğu gibi anlatacağım. Bu Beliriş her ne kadar adresine ulaşmıyorsa da, hayalet kendilerine yaklaşınca söz konusu kişiler ürperti ve telaş yaşıyorlardı. Sanki benim tabi olmadığım bazı kanunlar gereği kendini onlara tam olarak göstermiyor, ancak gizliden gizliye, tek kelime etmeden, esrarengiz biçimde zihinlerine nüfuz ediyordu. Sanığın baş dava vekili intihar savını ortaya atınca hayalet, beyefendinin yanı başında dikilip korkunç bir şekilde boğazı kesiliyormuş gibi yaparak avukatın konuşurken bocalamasına neden olmuş; adam ustaca hazırlanmış savunmasına bir an ara vermek zorunda kalmış; mendiliyle alnındaki terleri silerken yüzü fazlasıyla kireç gibi olmuştu. Hayalet, sanığın kişiliği hakkında tanıklık eden kadının önünde belirdiğindeyse, kadın hayaletin işaret ettiği yöne bakmış, dehşet ve tereddüt dolu bir ifadeyle sanıkla göz göze gelmişti. Bu iki örnek durumu anlatmaya yeter sanıyorum. Davanın sekizinci gününde, her öğleden sonra verilen rutin birkaç dakikalık aranın ardından, yargıçlar henüz yerini almadan, diğer jüri üyeleriyle birlikte mahkeme salonuna geri dönmüştüm. Kürsüde dikilmiş, sağa sola bakınırken hayaletin oralarda olmadığını düşünüyordum ki gözlerimi locaya doğru çevirince, onu şık giyimli bir kadının üzerinden eğilerek yargıçların

yerine geçip geçmediğini kontrol ederken gördüm. Kadın bir anda çığlık atıp bayıldı ve dışarı çıkarıldı. Aynı şey davayı yürüten sabırlı, bilge ve saygıdeğer yargıcın başına da geldi. Duruşma o günlük sona erdikten sonra yargıç belgelerini toparlarken yargıçların girdiği kapıdan içeri giren maktul, başyargıcın omzunun üstünden uzanarak kürsüde duran notlara göz attı. Başyargıcın yüzü değişmeye başladı; kâğıtları karıştırmayı bıraktı ve bana hiç yabancı olmayan o tuhaf titremeye kapılıp sendeleyerek, “Bana birkaç dakika müsaade edin baylar. Buranın ağır havası beni biraz bunalttı sanırım,” dedi ve bir bardak su içmeden kendine gelemedi.

Bitmek bilmeyen on günün altısı öyle sıradan, öyle bezdirici geçmişti ki –kürsüde aynı yargıçlar ve izleyiciler, sanık sandalyesinde aynı sanık, masalarına kurulmuş aynı avukatlar, mahkeme duvarlarında yankılanan aynı sorular ve cevaplar, yargıcın kaleminden gelen aynı çıtırtı, içeriye girip çıkan aynı mübaşirler, hava karardığında yanan aynı lambalar, hava sisli olduğunda yüksek pencerelerin dışında asılı duran aynı sis perdesi, yağmur yağdığında dışarıdan gelen aynı adım sesleri ve oluklardan aşağı damlayan aynı damlalar, aynı talaşlı yol üstünde yürüyen sanık ve gardiyanların bıraktığı aynı ayak izleri, açılıp kapanan hücre kapılarında dönen aynı anahtarlar– sanki ezelden beri jüri başkanlığı yapıyormuş gibi hissetmeye başlamıştım. Piccadilly’de işlenen suçlar Babil’dekiler kadar eskiydi. Bu süre boyunca salondaki herkesi nasıl görüyorsam, maktulü de öyle kanlı canlı görüyordum. Şu gerçeği de söylemeden geçmemeliyim, maktulün hayaletinin bir kere olsun Katil’le göz göze geldiğine şahit olmadım. Kendime bıkıp usanmadan, “Acaba neden?” diye soruyordum. Ne var ki buna asla yeltenmiyordu.

Küçük portesinin sahneye çıkışından, davanın kapanışına dakikalar kalana dek benim yüzüme de hiç bakmamıştı. Etraflıca düşünüp karar vermek için odamıza çekildiğimizde saat neredeyse gecenin onuydu. Budala kilise komisyonu üyesi ve yanındaki iki bağnaz asalak bize o kadar sorun yarattılar ki iki defa mahkeme heyetine dönüp, yargıcın bazı notlarını rica etmek zorunda kaldık. Onlar dışındaki dokuz jüri üyesinin ve mahkeme heyetinin toplanan delillerle ilgili en ufak bir şüphesi olmadığından emindim; gelin görün ki bizim ahmak üçlü hiçbir fikirleri olmaksızın bize karşı koyuyorlardı. Nihayet üstün gelen biz olduk, jüri mahkeme salonuna

döndüğünde saat on ikiyi on geçiyordu.

O esnada maktul de tam jüri heyetinin bulunduğu bölmenin karşısında yerini almıştı. Kendi yerime geçtiğimde gözlerini ayırmadan bana bakmaya başladı; başının üstüne kaldırdığı, ilk kez gördüğüm büyükçe, gri bir tülü yavaşça sallarken halinden memnun görünüyordu. Jüri, mahkeme heyetine kararını bildirip sanığın "suçlu" olduğunu ilan eder etmez gri tül kayıplara karıştı; hayalet gitmiş, yeri boş kalmıştı.

İdam cezası uygulanmadan önce, yargıç tarafından usulen söyleyeceği bir şey olup olmadığı sorulan Katil, ileri gelen gazetelerin sonraki gün yazdığına göre belli belirsiz bir şeyler mırıldanmış, "ağzından çıkan tutarsız, anlaşılmaz, yarım yamalak sözcüklerden anlaşıldığı kadarıyla, jüri başkanı kendisi hakkında önyargılı davrandığı için adilane yargılanmadığından" dem vurmuştu. Söyledikleri kelimesi kelimesine şöyleydi aslında:

"Sayın yargıç, jüri başkanı kürsüye adım atar atmaz ölüme mahkûm edilmiş bir adam olduğumu anlamıştım. Sayın yargıç, onun beni bırakmayacağından emindim çünkü içeri tıkılmadan önce bir yolunu bularak, bir gece yatağımın başucunda dikilip boynuma ilmeği geçirmişti."

*****

KISA KLASİKLER

ALTINCI KOĞUŞ / Anton Çehov / Çev. Mehmet Özgül

ÖYLESİNE BİR HİKÂYE / Anton Çehov / Çev. Nihal Yalaza Taluy

SAF BİR YÜREK / Gustave Flaubert / Çev. Samih Rifat

KATİP BARTLEBY / Herman Melville / Çev. Kaya Genç

DÜŞÜNCE VE TARTIŞMA ÖZGÜRLÜĞÜ ÜZERİNE / John Stuart Mill / Çev. Cem Akaş

KRİTON YA DA GÖREV ÜSTÜNE / Platon / Çev. Samih Rifat

MORG SOKAĞI CİNAYETLERİ / Edgar Allan Poe / Çev. Nazire Ersöz

MUTLU OLMA SANATI / Arthur Schopenhauer / Çev. Şebnem Sunar

DEMOKRATİK ZORBALIK / Alexis de Tocqueville / Çev. Ebru Erbaş

YÜRÜMEK / Henry David Thoreau / Çev. Selçuk Işık

POLİKUŞKA / Lev Tolstoy / Çev. Mehmet Özgül

NASIL ÖLÜNÜR / Emile Zola / Çev. Aysel Bora

NYARLATHOTEP / H. P. Lovecraft / Çev. Betül Kadıoğlu

UYSAL KIZ / Fyodor Dostoyevski / Çev. Mehmet Yılmaz

EVLİLİK / Jane Austen / Çev. Berrak Göçer

İNSAN NEYLE YAŞAR / Lev Tolstoy / Çev. Çağlar Danacı

LAPA LAPA KELEBEK YAĞIYORDU / Charles Darwin / Çev. Emrah Serdan

YALNIZ SIKICI İNSANLAR KAHVALTIDA PARILDAR / Oscar Wilde / Çev. Özlem Alkan K